

บทความวิจัย

การแปรเปลี่ยนทุนทางเศรษฐกิจ - วัฒนธรรมสู่ทุนทางการเมือง : กรณีศึกษากีฬาวัวชนในจังหวัดพัทลุง[†]

วันที่รับ: 10 มิถุนายน 2567
วันที่แก้ไข: 5 กันยายน 2567
วันที่ตอบรับ: 18 กันยายน 2567

บรรณาธิการ: ธนพันธ์ ไส้ประกอบ
ทรัพย์สิน: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขแต่แปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: บทความนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: สุทธิชัย รักจันทร์.
2567. “การแปรเปลี่ยนทุนทาง
เศรษฐกิจ - วัฒนธรรมสู่ทุนทาง
การเมือง :
กรณีศึกษากีฬาวัวชนในจังหวัด
พัทลุง”. วารสารสังคมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 54 (2):
259-87.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v54i2.3606>

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

สุทธิชัย รักจันทร์

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

อีเมล rakjan_b@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนทุนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกีฬาวัวชนให้เป็นทุนทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นพัทลุง โดยใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองและแนวคิดทุน (capital) ของ Pierre Bourdieu เพื่อตอบคำถามว่านักการเมืองท้องถิ่นพัทลุงเปลี่ยนทุนทางเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรมของกีฬาวัวชนให้เป็นทุนทางการเมืองอย่างไร โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กีฬาวัวชนพัทลุงได้รวบรวมคนในเครือข่ายสังคมนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาพบปะกับกีฬาวัวชน ผลการวิจัยพบว่า (1) ทุนทางเศรษฐกิจกีฬาวัวชนมีความสัมพันธ์ในรูปของเครือข่ายและทุนวัฒนธรรมที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา การเลี้ยงวัวชนและการชนวัว สำหรับพื้นที่จังหวัดพัทลุง มีพันธุ์วัวชนที่ดี การจัดค่ายวัวชนเพื่อเลี้ยงและฝึกวัวชน (2) ทุนเศรษฐกิจการพนันเป็นทุนสำคัญสร้างผลประโยชน์ด้วยมูลค่าเงินการพนันถือเป็นจุดสนใจของเครือข่ายกีฬาวัวชน

นักการเมืองท้องถิ่นมีความได้เปรียบของทุนเศรษฐกิจจำนวนมาก นักการเมืองท้องถิ่นได้ผสานอำนาจผ่านอำนาจทางสังคมเข้าไปสานสัมพันธ์เพื่อจัดให้มีการการแข่งขันกีฬาวัวชนประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่มีชื่อเสียงน่าเคารพน่าเชื่อถือและความไว้วางใจส่งผลให้เกิดผู้นำบารมีท้องถิ่น แล้วนักการเมืองท้องถิ่นพัทลุงใช้ทุนทางการเมืองผสานระหว่างทุนวัฒนธรรมและทุนทางเศรษฐกิจ มาใช้เป็นประโยชน์ต่อการรักษาฐานเสียงโดยอ้อมกับประชาชนจำนวนมากที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

คำสำคัญ: การเมืองท้องถิ่น, กีฬาวัวชน, นักการเมืองท้องถิ่น, ทุน, ปีแอร์ บูร์ดิเอดู

[†] บทความวิจัยนี้เป็นผลวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง กีฬาพื้นบ้านหรือการพนัน: เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เอื้อให้

นักการเมืองเข้ามามีบทบาทในกีฬาวัวชนในจังหวัดพัทลุง ได้รับการพัฒนาหัวข้อวิจัยจากโครงการ “อาศรมวิจัยมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ 5” ด้วย การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่

RESEARCH ARTICLE

Transformation of Economic - Cultural Capital to Political Capital: Case Study of Bullfighting Phatthalung Province

Suttichai Rakjan

Department the Politics and Government, Faculty of Political Science,
Hatyai University

Author email: rakjan_b@hu.ac.th

Received: July 21, 2024

Revised: September 13, 2024

Accepted: September 27, 2024

Abstract

Editor: Thanapan Laiprakobsup,
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)
[License: Attribution–](#)
[NonCommercial-NoDerivatives;](#)
[\(CC-BY-NC-ND 4.0\)](#)

Copyright: ©2024 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Rakjan, Suttichai.
2024. "Transformation of
Economic - Cultural Capital to
Political Capital: Case Study of
Bullfighting Phatthalung
Province". *Chulalongkorn
University Journal of Social
Sciences* 54 (2): 259-87.
<https://doi.org/10.61462/cujss.v54i2.3606>

*All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion of
the publisher of the journal.*

This qualitative study through a purposive interview with key informants on Phatthalung bullfighting for gathering people in social networks and the local politicians to play their roles in bullfighting aimed to analyze the transformation of the economic and cultural capital of bullfighting to the political capital of Phatthalung local politicians. Employed by Pierre Bourdieu's concept of political economy and capital, the study answered the question of how the local politicians transformed the economic and cultural capital of bullfighting into the political capital.

The study revealed the following results. 1. The economic capital of fighting bulls was related to networks and cultural capital on knowledge, wisdom, fighting bull breeding, and bullfighting. Good breeds of fighting bulls, organizing a fighting bull farm to breed, and training fighting bulls were available in Phatthalung Province. 2. The gambling economy capital was important to generate benefits for valuable gambling money and was the focus of bullfighting networks. The local politicians had the advantage of a large amount of the economic capital.

The local politicians had combined their power with the social power to build a connection for organizing bullfighting, promoting an image of respectful reputation and credibility, and leading them into a local charismatic leader.

The local politicians used the combined cultural and economic capital to indirectly maintain their voting bases where many people were their voters

Keywords: *Local Politics, Bullfighting, Local Politicians, Capital, Pierre Bourdieu*

บทนำ

“...เป็นเด็กบ้าน บ้าน เป็นเด็กเลี้ยงวัว
เนื้อตัวไม่ใสสะอาด ไม่ได้ถือกระดาส ฟีถือเคียวตัดหญ้า มหาลัยวัวชน...”

เนื้อเพลงมหาลัยวัวชน อันโด่งดังยอดวิว 289 ล้านวิว ตัวเลข ณ วันที่ 18 เมษายน 2566 ของวงพัทลุง ในสังกัดพาราฮัตมิวสิก ซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์สังคมผ่านเพลง สร้างคลื่นลูกใหญ่ที่ก่อให้เกิดความกระเฝือในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมว่าด้วยการกำเนิดและเติบโตของบทเพลง (Pichet Saengthong 2016, 4)

บริบทการกระจายอำนาจหลังปี พ.ศ. 2540 ก่อให้เกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นพื้นที่ทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น มีจุดหมายเพื่อเข้าไปแก้ปัญหาใกล้ตัวของประชาชน ทั้งเรื่องปากท้อง การประกอบอาชีพ ที่ดิน และการใช้ทรัพยากร และเกิดการเลือกตั้งผู้มีความเหมาะสมทำหน้าที่ปกครองและบริหารแก้ปัญหาและรู้ถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างดี ในท้องถิ่นการต่อรองของประชาชน ประชาชนได้ต่อรองได้หลายระดับด้วยทุนขยายตัว ทำให้มีชนชั้นใหม่ทางสังคมเกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในชนบท นักการเมืองท้องถิ่นภายใต้หมุดหมายการกระจายอำนาจต้องต่อรองและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายด้วย

กลุ่มทุนทางการเมืองในเชิงทฤษฎีเข้ามาพร้อมกับการเลือกตั้งในระดับชาติและท้องถิ่น มีการใช้อำนาจทางการเมืองโอบอุ้มและสร้างนโยบายทางธุรกิจ กลุ่มทุนที่กระจายตัวในภูมิภาคถือเป็นกลุ่มทุนที่ทำให้เราเห็นโครงสร้างอำนาจและเศรษฐกิจของส่วนกลาง การจำแนกการปรับเปลี่ยนทุนทางการเมือง 2 ลักษณะคือ (1) การสร้างฐานทางธุรกิจแล้วเข้าสู่พื้นที่การเมือง หรือ (2) การใช้ฐานทางการเมืองเข้าสู่พื้นที่ขยายตัวทางธุรกิจ (Chaipong Samnieng 2019, 4)

กีฬาชนวัวเป็นการนำวัวชนที่ผ่านการเลี้ยงและฝึกฝนการชนกัน การชนวัวเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมภาคใต้จัดเป็นกีฬาพื้นบ้านของคนภาคใต้ วัวชนสร้างมูลค่าและต้องการทุนการเลี้ยงจำนวนมาก หากพิจารณาผู้เลี้ยงวัวชนสิ่งแรกที่ผู้วิจัยพบคือ เลี้ยงเพราะชื่นชอบและใจรัก นอกจากนี้วัวชนยังเป็นเครื่องมือสร้างมิตรภาพสร้างเครือข่ายคนรู้จักด้วยเชื่อมระหว่างคนกับวัว ชนงานของ Arkom Detthongkam (2000) เรื่อง “หัวเชือกวัวชน” มีการวิจารณ์อย่างกว้างขวาง¹ ศึกษาการเลี้ยงและการชนวัวในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช กีฬาชนวัว มีทั้งการเลี้ยงวัวชน ความเชื่อในสิ่งลี้ลับหรือไสยศาสตร์และสร้างความบันเทิงของชาวภาคใต้ วัวชนเป็นหนึ่งใน

¹ งานวิจัย “หัวเชือกวัวชน” ของอาคม เดชทองคำ จากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช “ผู้วิจัยถูกประธานหอการค้านครศรีธรรมราช และผู้หลักผู้ใหญ่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชในเวลานั้น ร้องทุกข์กล่าวโทษแบบยื่นคำขาดต่ออธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผู้บังคับบัญชาของผู้วิจัยตั้งคณะกรรมการสอบสวน และเอาผิดทางวินัยต่อผู้วิจัย ผู้วิจัยต้องหนีหัวซุกหัวซุนเพื่อตั้งหลักเตรียมตัวสู้กับข้อกล่าวหาว่าดูหมิ่นเหยียดหยามน้ำใจของคนใต้” และ “หัวหน้าโครงการฯ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ทราบว่า ถูกลูกน้อง หลีกภัย สั่งการให้ นายนิพนธ์ บุญกัธโร เลขานุการส่วนตัวตรวจสอบถึงความเป็นมาเป็นไปและการใช้จ่ายงบประมาณที่ สกว.อนุมัติให้เมธีวิจัยอาวุโสว่าทำไม สกว.จึงให้งบประมาณแก่นักวิจัยที่เอาผลงานวิจัยมาด่ารัฐบาล” ดูเพิ่มเติมบทความจรูญ หนูทอง ปี 2555 (Charoon Yuthong 2012)

ในอัตลักษณ์แสดงถึงอุปนิสัยของคนในภาคใต้ วัวชนทำให้คนชื่นชอบและเป็นที่นิยม งานนี้ได้ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัวชนกับผู้เลี้ยงวัวชนและกลุ่มเครือข่ายในวัฒนธรรมการชนวัวทั้งในบ่อนและนอกบ่อนวัวชน ใช้การวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์และคติชนวิทยา (Wicharn Panich 2000, 3-4) ถือว่างานวิจัยนี้เป็นการสร้างพื้นที่ที่ถกเถียงงานวิจัยในวงกว้างและสร้างการรับรู้วัวชนสถานะที่เป็นอัตลักษณ์คนใต้และการถกเถียงไปสัมพันธ์กับการเมืองระดับชาติและอีกงานวิจัยของ Rong Boonsuaykhwan (2016) เรื่องการเมืองของการพนันวัวชนภาคใต้ งานวิจัยนี้ถือเป็นหมุดหมายซึ่งได้ศึกษาวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม “วัวชนคนใต้” สะท้อนความเป็นนักเลงผู้มากบารมีในท้องถิ่นซึ่งมีประชาชนให้ความเคารพนับถือ อีกทั้งเป็นการวิจัยที่อาศัยพื้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัย ผลงานแรกทำในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และงานวิจัยที่สองเป็นการวิจัยภาพรวมพื้นที่ทั้งภาคใต้ทั้งหมด

เมื่อพิจารณางานวิจัยภาพรวมภาคใต้และจังหวัดนครศรีธรรมราชมาแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาจังหวัดพัทลุง เป็นจังหวัดขนาดเล็กภาคใต้ พิจารณาลักษณะเฉพาะของจังหวัดพัทลุงซึ่งมีประเด็นสำคัญต่อการศึกษาอำนาจการเมืองท้องถิ่น จังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติ “นา ป่า เล” อย่างสมบูรณ์ ปรากฏการณ์กีฬาชนวัวในจังหวัดพัทลุงมีสนามกีฬาชนวัวมีสนามกีฬาชนวัวที่ถูกกฎหมายจำนวนถึง 3 สนามที่ทำการแข่งขัน ได้แก่ สนามกีฬาชนวัวบ้านหยีใน อำเภอควนขนุน สนามกีฬาชนวัวบ้านท่ามิหรำ อำเภอเมือง และสนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล อำเภอบางแก้ว ทั้ง 2 สนามมีการจัดตั้งขึ้นและขออนุญาตจากนักการเมืองท้องถิ่นและท้องที่ ซึ่งในสนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุงเป็นสนามชนวัวที่ใหญ่ที่สุดของภาคใต้ มีการสืบทอดมาจากนักการเมืองรุ่นเก่าที่ก่อตั้งมาก่อนจะได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย

ด้านอำนาจและภาพลักษณ์มีการสะท้อนการเปิดสนามกีฬาชนวัวที่ไม่ใช่ใครก็ได้ที่สามารถเปิดสนามกีฬาชนวัว แต่ต้องมีเครือข่ายกว้างขวางพอที่จะจัดหาวัวจากพื้นที่ต่างๆ มาชนในสนามได้ อีกทั้งสามารถรักษากฎเกณฑ์ภายในสนามได้อย่างเด็ดขาด คุณเจริญ เส้นสั้น อดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง อำเภอศรีนครินทร์ ปัจจุบันเป็นนายกเทศมนตรีตำบลท่ามิหรำ กล่าวว่า “วัวตัมกัน คนก็ไม่มา เสียชื่อ เขาประกาศชั้วว่าบ่อนของเขาต้องไม่มีการตัมวัวเด็ดขาด ใครจะมาขอโกงสนามผมไม่ต้อง ไม่ขอ ไม่ว่าจะเป็นพี่น้องหรือใคร มันทำให้พวกที่เล่นเสียหาย แทงแล้วเสีย 20,000 ไม่เป็นไร แต่ถ้าโดยเพื่อนโกงแค่ 20 บาทก็เสียใจแล้ว ” (Kritsada Supawarathakul 2013)

ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและกีฬาชนวัวใช้แนวคิดทุนของปิแอร์ บูร์ดิเยอวิเคราะห์การเปลี่ยนทุนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกีฬาชนวัวให้เป็นทุนทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นพัทลุงอย่างไร ทั้งนี้คาดหวังว่าจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงองค์ความรู้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นในกีฬาชนวัว ซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นได้นำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาออกแบบกลยุทธ์การเลือกตั้งในท้องถิ่น

จากการที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้มุ่งตอบคำถามถึงนักการเมืองท้องถิ่นพัทลุงเปลี่ยนทุนทางเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรมของกีฬาชนวัวให้เป็นทุนทางการเมืองอย่างไร โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนทุนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกีฬาวัวให้เป็นทุนทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นพัทลุง โดยประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองและแนวคิดทุน (capital) ของ Pierre Bourdieu

แนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเรื่องทุน (Capital) ของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู

ปีแอร์ บูร์ดิเอดู (Pierre Bourdieu) เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสได้ศึกษาสภาพสังคมในฝรั่งเศส แนวเสนอมนทัศน์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์สังคม โดยเฉพาะด้านทุนและชนชั้น โดยเสนอให้เห็นถึงเงื่อนไขความไม่เท่าเทียม เมื่อพิจารณาถึงทุนที่บูร์ดิเอดูนำเสนอมีใช้ทุนทางเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียวแต่มีหลากหลายและมีบทบาทซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีความสำคัญที่ต้องการทำความเข้าใจผู้คนและเงื่อนไขทางชนชั้นที่มีอยู่ในสังคมในโลกเสรีประชาธิปไตย (Rungnapa Yanyongkasemsuk 2014)

บูร์ดิเอดู เสนอเงื่อนไขด้าน “ทุน” เป็นเงื่อนไขที่กำหนดความเป็นชนชั้นให้กับบุคคล ทุนคือแรงงานที่ถูกสะสมในรูปแบบวัตถุ หรือถูกรวมไว้ในตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้พวกเขาสามารถจัดสรรพลังทางสังคมในรูปแบบแรงงาน ทุนจึงสามารถสืบทอดได้ต่อเนื่อง สามารถเปลี่ยนรูปได้ มีลักษณะทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมถึงเป็นปัจจัยที่กำหนดตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม (positions) และความเป็นไปของตัวแสดงหรือบุคคลในการเข้าไปอยู่ในสนามต่าง ๆ ที่อยู่ภายในพื้นที่ทางสังคม (Rungnapa Yanyongkasemsuk 2014, 36)

แนวคิดทุน (Capital) ของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของนักการเมืองที่เป็นผู้เล่นหลัก (actor) คือนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง ศึกษาโครงสร้างอำนาจทางการเมืองและการสะสมทุน (capital accumulation) การวิเคราะห์ได้มาซึ่งทุนประเภทต่าง ๆ กระบวนการสะสมทุนที่นำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคม โดยทุนในความคิดของปีแอร์ บูร์ดิเอดู ไม่ใช่แค่ทุนที่เป็นรูปธรรมหรือทรัพย์สิน แต่เป็นการขยายความคิดทุนให้เป็นรูปแบบของ “อำนาจ” บุคคลและกลุ่มคนได้รับทรัพยากรที่หลากหลายทางด้านวัฒนธรรม สังคม และสัญลักษณ์ในการรักษาและยกระดับฐานะทางสังคม ทรัพยากรเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคม (social relation of power) แนวคิดนี้ทำให้เข้าใจอำนาจและมีมิติความสัมพันธ์ทางอำนาจ ทางสังคมของนักการเมืองท้องถิ่น (Bourdieu 1984, p. 22 as cited in Asama Mungkornchai 2022)

บูร์ดิเอดูแบ่งทุนออกเป็น 4 แบบ (Asama Mungkornchai 2022; Bourdieu, 1997) จัดเป็นทุนที่อยู่ในตัวบุคคล ทุนเหล่านี้สามารถได้มาจากทุนเศรษฐกิจ แล้วสามารถเปลี่ยนรูปของทุนไม่ได้เป็นไปอย่างอัตโนมัติ แต่ต้องใช้ความพยายามของบุคคล และเห็นผลได้ระยะเวลาที่ยาวนาน ได้แก่

- 1) **ทุนทางเศรษฐกิจ** หมายถึง เงินตรา และสิทธิในทรัพย์สินต่าง ๆ
- 2) **ทุนวัฒนธรรม** หมายถึง สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ในเครือข่ายสังคมชนวน เป็นภูมิปัญญาการเลี้ยงวัวชน การชนวัว และความเชื่อทางไสยศาสตร์ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวัวชน
- 3) **ทุนทางสังคม** หมายถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สร้างมูลค่าและแปร

เปลี่ยนเป็นผลประโยชน์ได้ ทุนทางสังคมเป็นทุนของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ความมีหน้ามีตา ความเป็นที่เคารพนับถือซึ่งแปรเปลี่ยนเป็นความได้เปรียบเชิงเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทั้งทุนทางสังคมถูกสร้างโดยอำนาจและการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงความใกล้ชิดในสังคม แต่การคงอยู่ของเครือข่ายเป็นผลของการลงทุนไปในวงสังคม เป็นการลงทุนระยะยาว คุณค่าของทุนทางสังคมจึงมีความไม่เท่าเทียมกัน เพราะล้วนถูกสร้างมาจากพันธะ หน้าที่ หรือความผูกพันทางสังคมที่สามารถเปลี่ยนรูปเป็นทุนเศรษฐกิจหรือกลายเป็นตำแหน่งทางสังคม และสามารถเปลี่ยนรูปไปเป็นทุนสัญลักษณ์ได้

ทุนทางสังคมถือเป็นทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกกลุ่ม เป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มกับเครือข่ายของสังคม และการติดต่อสัมพันธ์บุคคลที่สามารถระดมได้ ทั้งยังมีการรับรู้และยอมรับ เป็นลักษณะเชิงสัญลักษณ์ และสามารถเปลี่ยนรูปเป็นทุนสัญลักษณ์ได้ (Natcha Sirintanathorn 2018; Siirainen 2000)

4) ทุนสัญลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติบางอย่าง เช่น พละกำลัง ทรัพย์สินสมบัติ วิศวกรรม เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยการตีความจากหมู่สมาชิกในสังคมที่มีกระบวนการรับรู้และการประเมินคุณค่าสามารถก่อและสร้างมูลค่าได้ (Asama Mungkornchai 2022; Bourdieu 1997, 85-88)

เมื่อพิจารณา ทุนทางการเมืองถือเป็นรูปแบบหนึ่งของทุนสัญลักษณ์ เพราะสัญลักษณ์หนึ่งของทุนทางการเมือง คือ ชื่อเสียงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความน่าเชื่อถือ การรับรู้ และเห็นคุณค่า หรือการแสดงออกซึ่งการมีชื่อเสียง โดยผู้คนให้ความยอมรับ เคารพในตัวบุคคลหรือวัตถุที่แสดงออกถึงการมีหรือถือครองอำนาจอยู่ การมีทุนทางการเมืองทำให้มีอำนาจเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นอำนาจที่ผู้คนยินยอมที่ยอมรับผู้ใช้อำนาจในเชิงสัญลักษณ์นั้น ทุนทางการเมืองสามารถได้มา 2 วิธีการ คือ **วิธีการแรก** เป็นทุนส่วนบุคคลด้วยการมีชื่อเสียง การเป็นที่ยอมรับ กล่าวคือ บุคคลนั้นเป็นที่รู้จักและถูกรับรู้ว่ามีชื่อเสียง และมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างติดตัวมา **วิธีการที่สอง** คือทุนของการมีชื่อเสียงโดดเด่นจากสาขาอาชีพ ซึ่งมีการสะสมอย่างยาวนานและโดยทั่วไปจะใช้เวลาทั้งชีวิต การได้อำนาจจากทุนการเมืองเป็นการได้อำนาจมาจากความไว้วางใจ (Bourdieu 1998, 192 อ้างถึงใน Rungnapa Yanyongkasemsuk 2014, 41)

แนวคิดทุนของบูร์ดิเยอถูกนำไปสร้างกรอบแนวคิดเพื่อวิเคราะห์ ได้แก่ งานวิจัย Asama Mungkornchai (2022) ศึกษาประเด็นโครงสร้างอำนาจของพื้นที่ชายแดนใต้ ด้วยการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลประวัติชีวิต กระบวนการสะสมทุน การจำแนกทุนและวิเคราะห์กระบวนการสะสมทุน พบว่า โครงสร้างอำนาจทาง การเมืองของพื้นที่ชายแดนใต้และกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง กรณีศึกษาในที่นี้คือ อับดุลลาเต๊ะ ยากัด อดีตนายกองค์การบริหารจังหวัดสมัยแรกของยะลา ซึ่งเปลี่ยนสถานะจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนสู่นักธุรกิจและนักการเมืองระดับชั้นนำของจังหวัดยะลา สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งที่มาของทุนสำคัญต่าง ๆ ในชีวิตและทุนทางสังคม เป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญในการสร้างและเพิ่มพูนทุนประเภทอื่น ๆ สถานการณ์การเมืองชายแดนใต้หลังสงครามเย็นและคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 ได้นำพาอับดุลลาเต๊ะ ยากัด เข้าพบทหารชนชั้นนำของประเทศไทย นำไปสู่การสะสม

ทุนทางสังคมก่อนใหม่ที่ใหญ่กว่าเดิม กลายเป็นบารมีหรือทุนทางสัญลักษณ์ในระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยและชายแดนใต้ เส้นทางชีวิตและการสะสมทุนเป็นกรณีสะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและชายแดนใต้ อันเป็นบริบทสำคัญที่ส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของท้องถิ่น

ช่วงเวลาที่ทำธุรกิจก่อสร้างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เป็นช่วงเวลาที่ทำให้เขาสร้างสะสมทุนทางสังคมที่สำคัญ คือเครือข่ายความสัมพันธ์ในพื้นที่ โดยเฉพาะกับคนในพื้นที่ทั้งที่เป็นนักเลงท้องถิ่นและแกนนำของกลุ่มแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ลายา ในการทำงานก่อสร้างในพื้นที่นั้นเขาเข้าใจบริบทพื้นที่ที่ว่าต้องมีการคุยกับเจ้าถิ่นหรือผู้คุ้มครองในแต่ละพื้นที่ก่อน และสอดคล้องกับทุนในภาคเหนือดังงานของ Chaipong Samnieng (2018a, 2, 5) พบว่าอำนาจการเมืองท้องถิ่นเข้าไปมีความสัมพันธ์กับทุนวัฒนธรรมและทุนทางสังคม แล้วนำไปสู่การสร้างทุนทางการเมืองในท้องถิ่น การเติบโตของทุนภาคเหนือทำให้เกิดนายทุนหลายประเภท นายทุนพาณิชย์ นายทุนอสังหาริมทรัพย์ นายทุนค่าเช่า เมื่อเวลาผ่านไปนายทุนเหล่านี้ได้แปรเปลี่ยนเป็นทุนทุนธุรกิจสู่ทุนทางการเมือง แล้วต่อมาผนวกรวมกับทุนวัฒนธรรม ซึ่งคือระบบอุปถัมภ์ที่แฝงฝังอยู่ในสังคม ทุนวัฒนธรรมอุปถัมภ์ทำให้เกิดการสะสมทุนจนกลายเป็นทุนทางการเมือง โดยต้องอาศัยอำนาจให้การเกื้อหนุน แล้วทุนทางการเมืองชี้ให้เห็น 2 ด้านคือ (1) การสร้างฐานธุรกิจแล้วเข้าสู่ทางการเมือง และ (2) การใช้การเมืองเพื่อขยายฐานทางธุรกิจ กลุ่มทุนทางการเมือง นับเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจที่สำคัญ เพราะทุนวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจอาจเปลี่ยนเป็นทุนทางการเมืองได้ด้วย

งานของ Chaipong Samnieng (2019) ซึ่งเป็นงานทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เสนอข้อค้นพบที่น่าสนใจถึงการโยกหาอดีตของชนชั้นกลางต่อภาคเหนือ ถือเป็นทุนวัฒนธรรมที่สามารถสร้างสถานะ โดยนำทุนวัฒนธรรมนี้สร้างสถาปนาความเป็นเจ้าของภาคเหนือ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเจ้ากรุงเทพหรือเปลี่ยนสถานภาพไปเป็นลูกหรือขุนนาง มีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบใหม่ในพื้นที่ขึ้นการเติบโตของเศรษฐกิจภาคเหนือเกิดนายทุนหลายประเภทในแต่ละช่วงเวลา ไม่วางอยู่บนทุนหนึ่งทุนใดเฉพาะ แต่มีการปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองต่อประโยชน์ระยะสั้นและระยะยาว พบว่า เครือข่ายทางธุรกิจเข้าสู่เส้นทางการเมือง มีการปรับเปลี่ยนทุนเศรษฐกิจ ทุนการเมืองสู่ทุนวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าทุนไม่ได้อยู่อย่างอิสระต่อกัน แล้วแต่ละทุนมีการปรับเปลี่ยนไปมาของทุนวัฒนธรรม ทุนการเมืองและทุนเศรษฐกิจ (Chaipong Samnieng 2019, 120)

แนวคิดการสะสมทุน

แนวคิดนี้ถือว่าที่สำคัญที่เห็นถึงบริบทและการวิเคราะห์ของเครือข่ายกีฬาชนวน การสะสมทุนถือเป็นรากฐานของวิถีการผลิตแบบทุนนิยม มุ่งขับเคลื่อนและพัฒนาทุนนิยม นายทุนต้องใช้กลยุทธ์ในการสะสมทุนตามปกติแล้วการสะสมทุนปัจจุบันก็เลือกใช้สิทธิเสรีนิยมใหม่ ซึ่งเป็นอุดมการณ์สร้างความชอบธรรม (Juthamat Choosuwana and Preecha Piamphongsant 2019, 123-124)

แนวคิดสะสมทุนมีทั้งแนวคิดแบบเก่า ที่มารู้อยู่ได้อธิบาย ความคิดของการสะสมทุน เป็นจุด

กำเนิดของทุนและการสะสมทุน โดยมีสาระสำคัญ 3 ประการ (Puangchon Unchanam 2012, 115-118) 1) เป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ได้แยกผู้ผลิตออกจากวิธีการผลิตด้วยการแปรเปลี่ยนชวานาให้เป็นคนงาน รากฐานของทุนนิยมก็จะเกิดขึ้นตามที่คนงาน ที่ดิน และวัตถุดิบถูกยึดมาจากภาคเกษตรกรรมและผลักดันเข้าสู่ตลาดและนายทุนมีโอกาสสะสมทุน 2) กำลังและอำนาจของรัฐ (force and power) เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการวางรากฐานให้กับ การสะสมทุนของระบบทุนนิยม การขึ้นมามีอำนาจของชนชั้นกลางจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากขาดการสนับสนุนจากอำนาจรัฐ และ 3) การสะสมทุนในประเทศไม่สามารถแยกออกจากการ กตขีที่เชื่อมโยงจากต่างประเทศ

ต่อมาฮาร์วีย์ได้เสนอมุมมองที่แตกต่างจากมาร์กซ์ 3 ประการ (Puangchon Unchanam 2012, 118-122) ดังนี้ 1) ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทแทนภาครัฐ บทบาทของภาคเอกชนทำให้ สินค้าและบริการสาธารณะ กลายเป็นของซื้อขายและเอื้อให้เกิดการสะสมทุนและแสวงหากำไร เหล่านายทุน 2) การสะสมทุนเป็นการใช้ทั้งกำลังและความยินยอมพร้อมใจไปพร้อมกัน คือ ด้านหนึ่งการสะสมทุนอาศัยกำลังและความรุนแรงในการขับไล่เกษตรกรออกจากที่ดิน กตขีวิถี การผลิตและการบริโภคของชนชั้นพื้นเมือง และทำให้ในโรงงานอุตสาหกรรมด้านหนึ่งการสะสม ทุนต้องพึ่งกระบวนการสร้างความยินยอมของคนงาน กรณีนี้นายทุนอนุญาตให้คนงานได้มีพื้นที่ รักชาติวัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยมพื้นถิ่นของตนเท่าที่ไม่ขัดกับการทำงานของระบบทุนนิยม 3) กระบวนการสะสมทุนยืดแย้งทรัพย์สินส่วนรวมของทุกคนเอาไว้ในมือนายทุนไม่กี่คนในระบบ ทุนนิยม โดยมีกระบวนการนี้ในประเทศโลกที่สาม

ทุนวัฒนธรรมที่แฝงฝัง: ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย

การอุปถัมภ์ถือเป็นทุนที่วัฒนธรรมถูกสืบทอดทั้งด้วยการสืบทอดซึ่งเป็นการสืบทอดทุน ในแบบซึ่งซ่อนไว้ในปัจเจกบุคคลและในชนชั้นได้ดีที่สุด โดยที่เวลาจะเป็นตัวกลางทำหน้าที่ เชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมและทุนเศรษฐกิจ เชื่อมโยงบุคคลเข้าด้วยกัน ความแตกต่างของการเป็น เจ้าของทุนวัฒนธรรมของแต่ละตระกูลครอบครัวยุคหนึ่งหรือชนชั้นของตนเอง สามารถที่เห็นได้จาก ช่วงแรกที่เริ่มที่การสะสมทุนและส่งผ่านทุน แล้วเมื่อบุคคลมีอายุยิ่งมากขึ้น ทุนทางวัฒนธรรมที่ ถูกสร้างและสะสมอยู่ในตัวก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

การอุปถัมภ์ของผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นได้ถูกนำไปสร้างความสัมพันธ์กับนายทุนท้องถิ่นหรือ มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำ ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ พ่อค้า ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ของรัฐเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์เชิง อุปถัมภ์ ซึ่งจะมีความหลากหลายและซับซ้อน (Jakkrit Sangkhamanee 2011, 68-69)

การพัฒนาความสัมพันธ์การสะสมทุนของภาคเหนือ งานของ Chaipong Samnieng (2019) พบว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจภาคเหนือเกิดจากนายทุนหลายประเภท มีทุนทาง วัฒนธรรมที่แฝงฝังในสังคมคือ ระบบอุปถัมภ์ทำให้เกิดการสะสมทุนจนกลายเป็นทุนทางการเมือง โดยที่ต้องพึ่งพิงผู้มีอำนาจเกื้อหนุน ไม่ใช่ทุนนิยมเสรีปกติซึ่งอยู่ภายใต้ระบบตลาดสมบูรณ์ที่มีการ แข่งขัน ระบบอุปถัมภ์ที่มีการเห็นหน้าแล้วได้ติดต่อกัน การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในสังคมและ ความสัมพันธ์ส่วนตัว รู้จักสนิทสนม เช่น สถานะเพื่อนที่ทำงาน ญาติ คนรู้จัก เป็นต้น สามารถ

สนับสนุนธุรกิจเช่นนี้ถือเป็นการรักษาวัฒนธรรมและทุนเสริมระบบทุนนิยม

งานที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ท้องถิ่นกับการเมือง Viengrat Nethipo (2015) ได้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเครือข่ายอุปถัมภ์ในมิติการเลือกตั้ง หลังจากการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับนักการเมือง ระหว่างนักการเมืองระดับชาติกับนักการเมืองท้องถิ่น ระหว่างนักการเมืองระดับต่าง ๆ กับตัวกลางทางการเมือง ได้แก่ หัวหน้าคน ผู้นำชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับการเมือง ผลสรุปคือนักการเมืองมีแนวโน้มรักษาสถานะความสัมพันธ์เดิมให้คงอยู่ ประกอบกับการสนับสนุนพรรคไทยรักไทย การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นทางการมากขึ้น

“ชาวนาการเมือง” ในงานศึกษาของ Walker Andrew (2016) ได้สะท้อนมุมมองถึงแบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลที่มีบทบาทและฐานะที่แตกต่างกัน โดยผู้อุปถัมภ์มักจะเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าและใช้อิทธิพลหรือสิ่งของตนคุ้มครองหรือให้ประโยชน์แก่ผู้รับอุปถัมภ์ที่มีสถานะด้อยกว่า ผู้รับอุปถัมภ์จะตอบแทนผู้อุปถัมภ์ด้วยความจงรักภักดี ให้ความช่วยเหลือหรืออุทิศตนรับใช้ผู้อุปถัมภ์ ในขณะที่ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช กลับนิยามความหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับไพร่ในสังคมสมัยก่อน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วสังคมไทยได้นำระบอบการปกครองและกลไกบริหารแบบประเทศตะวันตกมาใช้ แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ในระบบเจ้าขุนมูลนายในอดีตยังคงมีอยู่ในลักษณะความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ ในทางปฏิบัติแล้วความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์มีความสำคัญและอิทธิพลที่ซับซ้อนมากกว่า

สำหรับในระบอบประชาธิปไตยแบบการเลือกตั้ง คะแนนเสียงกลายเป็นทรัพยากรใหม่ของผู้รับอุปถัมภ์ที่พวกเขาใช้ต่อรองผลประโยชน์ในความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนกับผู้อุปถัมภ์ ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้แทนที่ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่เดิม แต่เข้าไปบูรณาการเครือข่ายอุปถัมภ์จนเกิดความสัมพันธ์ทั้งในแนวดิ่ง การเมืองระดับชาติและท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ และการสืบค้นออนไลน์ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากีฬาวัยรุ่นกับเงื่อนไขที่เอื้อให้นักการเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมในจังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 11 คน ผู้วิจัยจำแนกชื่อลงรหัสใช้เป็นนามสมมุติทั้งสิ้น เพื่อปกปิดนามผู้ให้ข้อมูล มีนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น ผู้เลี้ยงวัวชนและนักเล่นการพนันชนวัว

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลจำนวนบ่อนวัวชนที่ถูก

กฎหมาย จำนวนเงินพนันที่รวบรวมนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นแก่นหลักหรือการวิเคราะห์ธีม (thematic analysis) โดยเริ่มจากการจัดเรียงข้อมูลดิบจากการสัมภาษณ์ (interview data) แล้วนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและจัดหมวดหมู่ของข้อค้นพบของงานวิจัย (finding)

การศึกษานี้บริบทของพื้นที่เป็นส่วนสำคัญของการศึกษา มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่และที่สำคัญคือ เราจะเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงเร้นอยู่ในพื้นที่ด้วย ด้านพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีนัยยะสำคัญ จังหวัดพัทลุงมีสนามกีฬาวัวชน มีการขออนุญาตเปิดสนามถูกต้องตามกฎหมายจากภาครัฐจำนวนถึง 3 สนาม ได้แก่ สนามกีฬาวัวชนท่ามิหรำ สนามกีฬาวัวชนหยีโน และสนามกีฬาวัวชนบ้านปากพล ด้วยสนามกีฬาวัวชนเหล่านี้มีสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้โดยการวางทิศทางทางภูมิศาสตร์ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชลงมาสู่พื้นที่จังหวัดสงขลาต่อเนื่องกัน หากมีการชนวัวในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงมักมีการชนวัวที่ต่อเนื่องที่จังหวัดพัทลุงและมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับวัวชนได้ทำต่อเนื่องที่จังหวัดพัทลุง ได้แก่ การซื้อน้ำเชื้อพันธุ์วัวชนเพื่อผสมเทียม การซื้อวัวชน การติดต่อเพื่อหาคู่ชนที่จังหวัดพัทลุง นับเป็นกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนและสื่อสารกันของเครือข่ายกีฬาชนวัวในพัทลุงกับจังหวัดอื่น ๆ

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยมนุษย์

ข้อพิจารณาประเด็นจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ วิจัยนี้ดำเนินการวิจัยภายใต้การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา โดยมีรหัสจริยธรรมวิจัยรับรองคือ SCPHYLIB-2566/120

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ข้อถกเถียงการชนวัว: กีฬาพื้นบ้าน การพนัน และการทรมานสัตว์

การชนวัวมีวัฒนธรรมก็เป็นกีฬาพื้นบ้าน ไปเกี่ยวกับวิถีชีวิตและซึ่งถึงประเด็นการชนวัวกับไสยศาสตร์ การพนันหรือทรมานสัตว์ ล้วนเป็นประเด็นข้อถกเถียงซึ่งจะกล่าวถึงในงานวิจัยนี้ การชนวัวกับไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์เข้ามามีอิทธิพลต่อการชนวัวมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน การเลือกวัวชนที่ดีมาจากการที่ดูจากขวัญ เขา สีหรือชาติพันธุ์ แล้วนำมาฝึกซ้อมให้แข็งแรงจนกระทั่งนำไปชนในสนามกีฬาชนวัว มีการนำไสยศาสตร์มาใช้ย้อมทำให้เจ้าของวัวชนเกิดความมั่นใจ เชื่อว่าถ้าได้กระทำทางไสยศาสตร์ให้แก่วัวชนของตนเองมีชัยชนะในการต่อสู้ ดังนั้นจึงมีการทำพิธีหลายอย่างทางไสยศาสตร์กับวัวชน (Sompracha Ammaphan 2005, 74) สอดคล้องกับแนวคิดเดอร์ไคม์ (Durkeim) ที่กล่าวว่า เหตุการณ์ที่เป็นพิธีกรรมความเชื่อนี้ก่อให้เกิดสถานะ “ศักดิ์สิทธิ์” (sacred) จากการรวมความตั้งใจไว้ด้วยกัน (David Émile Durkheim 1915, 214-215; Walker Andrew 2016, 244) สถานะเช่นนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่ใช่เพราะมันน่าเลื่อมใสหรือน่าเคารพบูชา แต่เพื่อแสดงให้เห็นความเหนือกว่าแยกออกจากโลกสามัญธรรมดา (profane) (Walker Andrew 2016) ดังนั้นการใช้พิธีกรรมเพื่อสร้างความ

เชื่อมั่นและความเหนียวแน่นกว่าคู่แข่งเป็นการทำให้เกิดความฮึกเหิมต้องการที่จะชนะการชนวัว

นอกจากนี้ การเลี้ยงวัวชนรวมความเชื่อที่หลากหลาย เป็นความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และความเชื่อโชคลาง เหตุสังหรณ์ ข้อสังเกตผู้ให้ข้อมูลพูดถึงเหตุการณ์ทั่วไปว่า เมื่อวานไก่แจ้ที่เลี้ยงไว้บินชนหน้าต่าบ้านจนหน้าต่าแตกและไก่แจ้ตายคาบ้าน ถึงขนาดที่พูดว่า ถ้าถึงนัดชนวัวของตน ต้องถอน (ยกเลิก) การชนวัวในครั้งนั้น (ผู้ใหญ่น้อย นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 30 มิถุนายน) เช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องโชคลางร่วมด้วย

การพนันชนวัวเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้จากการชนวัวก่อเกิดการพนัน ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่า การเลี้ยง การฝึกฝนวัวชนของตน เพื่อให้มีชัยชนะทุกในแต่ละครั้ง เพราะหากวัวชนชนะก็จะได้รับรางวัลเป็น “เงินเดิมพัน” ของแต่ละคู่ ซึ่งมีมูลค่าสูงมากน้อยไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความตกลงใจของเจ้าของว่าสู้กันเท่าใด รายได้จากการพนันถือว่าเป็นรายได้หลัก เป็นเงินจำนวนมากทั้งเจ้าของวัวหรือผู้เลี้ยงวัวชนคาดหวัง

เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบชุมชนชนบทเปลี่ยนเป็นวิถีชุมชนเมือง การชนวัวซึ่งอิงอยู่กับวิถีชีวิตเกษตรกรรมก็เปลี่ยนเป็นการพนันชนวัว มีบ่อนวัวชนเกิดขึ้นในชุมชน และมีการชนวัวตลอดทั้งปี ผู้วิจัยพบว่า ในพื้นที่พัทลุงมีการชนวัวอย่างต่ำใน 1 เดือนไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบเมือง การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ทำให้การชนวัวหมดไป แต่นำมาสู่การพนันที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักธุรกิจ นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ และข้าราชการบางส่วนที่มีความรัก ความชื่นชอบ มุ่งตักตวงผลประโยชน์จากการชนวัว รวมถึงการจัดการและควบคุมบ่อนวัวชนโดยตรง

นอกจากนี้ประเด็น การชนวัวเป็นการทรมานสัตว์หรือไม่นั้น เป็นประเด็นด้านสิทธิสัตว์ (วัว) ที่มีความรุนแรงหรือทารุณกรรมสัตว์ เป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ ว่าเป็นการนำวัวมาชนเป็นการทรมานสัตว์ จากการสังเกตในการชนแต่ละครั้ง วัวที่ชนกันจะมีบาดแผลและเลือดไหล หากวัวยังสู้ต่อไปแม้บาดเจ็บก็จะชนต่อ สำหรับมุมมองในพื้นที่ถือว่าเป็นกีฬา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ อีกทั้งมีปลัดกระทรวงมหาดไทยออกหนังสือประทับตรา "ด่วนที่สุด" ถึง ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2566 ให้แนวทางอนุญาตจะให้มีการเล่นการพนันประเภทให้สัตว์ต่อสู้กัน สามารถใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบและเหมาะสม ถือว่าไม่เป็นการทรมานหรือทารุณกรรมสัตว์ อีกทั้งมีข้อยกเว้นกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ เพราะการชนวัวถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี

เป็นไปในทิศทางเดียวกับผู้เลี้ยงวัวชนไม่ได้เชื่อว่าที่กีฬาชนวัวเป็นการทรมานสัตว์ ดังคำสัมภาษณ์ของพงศธร สุวรรณสิทธิ์ ที่กล่าวไว้ว่า “ในอนาคตทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องพยายามปรับปรุงกีฬาวัวชนอีกมาก พร้อมกับสื่อสารออกไปสู่ภายนอกว่ากีฬาวัวชนไม่ใช่เป็นกีฬาทรมานสัตว์และกีฬาที่มีความรุนแรงอย่างที่หลายคนเข้าใจ เพราะว่าการแข่งขันวัวชนจะไม่มีเจ้าของคนใดบังคับวัวต่อสู้ หากวัวไม่ต้องการต่อสู้ หรือเมื่อวัวหันหลังไม่อยากจะสู้แล้วเจ้าของจะไม่บังคับเด็ดขาด แพ้ก็คือแพ้ โดยทุกคนในวงการต่างยอมรับกติกาข้อนี้เป็นอย่างดี” (พงศธร สุวรรณสิทธิ์ หรือ เต๋น ปากพั่น, บทสัมภาษณ์ใน Matichon Online (2018) เน้นโดยผู้วิจัย)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงกีฬาชนวัวนั้นเป็นกีฬาท้องถิ่นของภาคใต้โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

มีเงินทุนหมุนเวียนไม่ต่ำกว่าล้านบาท แต่มีการพนันเข้ามาแฝงเร้นเพื่อความบันเทิงต่อยุคที่เป็น การบริโภคโดยใช้ตัวเงิน มีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ มีการเตรียมวัวชนก่อนการชนวัวและ มีการแบ่งงานกันทำ โดยมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดให้ผู้มาชม การเข้ามาชมวัวเป็นธุรกิจการพนัน อย่างเห็นได้ชัด โดยมีการผสมผสานระหว่างทักษะทางสังคมและทักษะทางธุรกิจเพื่อหารายได้ และกำไรจากการชนวัว สิ่งที่ทำให้ความสำคัญควบคู่กับการพนันคือความเชื่อมั่นและความ ไว้วางใจของเจ้าของวัวและนักพนัน ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันคือกำไร (Nuannoi Treerat et al 2014) ทั้งนี้การจัดการบ่อนชนวัวมีการแบ่งงานกันทำหลายฝ่าย โดยมีการเลือกคนเพื่อใช้ให้ เหมาะสมกับงาน แล้วต้องมีการร่วมใจกันและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. ทูทางวัฒนธรรมในเครือข่ายกีฬาชนวัวจังหวัดพัทลุง

ในอดีตอาจกล่าวได้ว่าพัทลุงมีพื้นฐานของความสัมพันธ์ใกล้ชิดแบบเครือญาติ พี่พาค้าย กันใช้ชีวิตร่วมกันภายในชุมชนรู้จักกันหมด ความสัมพันธ์นี้อยู่ภายใต้คุณค่าและความเชื่อของ ผู้คนในชุมชนร่วมกัน ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมก็พบว่า มีลักษณะที่รักพวกพ้องค่อนข้างสูง ในอดีตของชาวปักษ์ใต้มีความผูกพันรักถิ่นฐานบ้านเกิด ส่วนหนึ่งมาจากการหล่อหลอมผ่าน ประเพณีและพิธีกรรมชุมชน เช่น การทำขวัญข้าว การไหว้เจ้าที่ ไหว้ครูหมอ วันสารทเดือนสิบ และลากพระ เป็นต้น ล้วนสะท้อนถึงการเอื้ออาศัยในวิถีชีวิตแบบพึ่งพิงกันและสนิทแนบแน่น

ในอดีตคนพัทลุงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนยางพารา เมื่อหลังฤดูเก็บเกี่ยว ประมาณเดือนมีนาคม – เมษายน ชาวนาจะปล่อยวัวออกหากินตามท้องทุ่งเป็นฝูงใหญ่ วัวจาก ในหมู่บ้านมีโอกาสพบกัน ประกอบกับเป็นช่วงฤดูผสมพันธุ์ วัวตัวผู้จึงชนกันเพื่อแย่งชิงเป็นจำฝูง จะได้ยึดครองวัวตัวเมีย ชาวบ้านจึงได้เห็นลีลาการชนของวัวบางตัว แล้วเกิดความรู้สึกพอใจ ประทับใจและคัดเลือกไว้เป็นวัวชน

สังคมชนบททางภาคใต้วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน เช่น การเลี้ยงวัว การ เลี้ยงไก่ เป็นต้น เป็นวิถีชาวบ้านปกติ โดยมีไว้เพื่อใช้งานและเพื่อเป็นอาหาร เนื่องจากสภาพ บ้านจะเป็นลานดินกว้างและมีความเป็นอยู่ เอื้อต่อการเลี้ยงสัตว์ เพราะบริเวณทุ่งนา ทุ่งหญ้า มี หญ้าขึ้นตามธรรมชาติทำให้สามารถปล่อยสัตว์หากินเองในตอนกลางวัน โดยผูกไว้กับต้นไม้ วัว จะกินหญ้าตามทุ่งนา ทุ่งหญ้าได้ตามความต้องการ ได้กินน้ำจากลำธารในบริเวณใกล้ๆ บริเวณ แหล่งน้ำใกล้ทุ่งหญ้าทุ่งนา

เมื่อกิจกรรมวัวชนเป็นที่นิยมเลี้ยงกันมากขึ้นจากการที่ที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อหลังฤดูเก็บเกี่ยวประมาณเดือน มีนาคม – เมษายน ชาวนาจะปล่อยวัวออกหากินตามท้อง ทุ่งเป็นฝูงใหญ่ วัวจากในหมู่บ้านมีโอกาสพบกัน ประกอบกับเป็นช่วงฤดูผสมพันธุ์วัวตัวผู้จึงชน กันเพื่อแย่งชิงเป็นจำฝูงและได้ยึดครองวัวตัวเมียชาวบ้านจึงได้เห็นลีลาการชนของวัวบางตัว เกิด ความรู้สึกพอใจ ประทับใจ และคัดเลือกไว้เป็นวัวชน วัวชนจะต้องเป็นวัวตัวผู้ที่มีลักษณะดี มี อายุประมาณ 4 ปี ต้องมีสายพันธุ์เป็นวัวชนโดยเฉพาะผ่านการเลี้ยงดูแลฝึกซ้อมร่างกายให้ แข็งแรงและฝึกชนบ่อย ๆ จนกลายเป็นวัวชนที่มีคุณสมบัติเด่นเฉพาะ เช่น แข็งแรง สมบูรณ์ มี ไหวพริบในการชน และทรหดอดทนเป็นพิเศษ (Chayaporn Srikwan 2014) เป็นต้น

พื้นที่ปักษ์ใต้ที่ครอบคลุมเฉพาะ 7 จังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา

นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง กระบี่ สตูล สุราษฎร์ธานี มีสนามชนวัวถูกต้องตามกฎหมายรวม 28 แห่ง ใบอนุญาตให้เปิดได้เดือนละวัน แต่การชนวันเดียวไม่คุ้ม เพราะค่าใช้จ่ายประจำสูง โดยเฉพาะเลี้ยงจึงเปิด 2 วัน วันที่สองต้องเสียค่าธรรมเนียมขออนุญาตพิเศษ 25,000 – 30,000 บาท สนามชนวัวในพื้นที่ใกล้เคียงจะไม่เปิดชนวันเดียวกัน ทำให้คนได้มีวัวชนให้เล่นพนันได้ทุกวันตลอดปี ยกเว้นวันพระ ส่วนสนามซ้อมหรือสนามชนวัวผิดกฎหมายมีไม่น้อยกว่า 32 แห่ง ความถี่ในการชนไม่แน่นอน (Rong Boonsuaykhwan 2013)

กีฬาชนวัวในพัทลุงเดิมไม่ได้มีวัวเพื่อใช้ชนเป็นกีฬาพื้นบ้านหรือพนันกัน จากการเลี้ยงไว้เพื่อทำนาและเป็นโคเนื้อ หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวทั้งวัวและคนจะมีเวลาพักผ่อน ชาวบ้านก็จะปล่อยวัวไปเลี้ยงในทุ่งนาซึ่งเป็นพื้นที่กว้างขวาง ทำให้วัวต่างถิ่นมีโอกาสเจอกัน ประกอบกับลักษณะนิสัยของวัวที่เป็นสัตว์ประจำถิ่นและวัวตัวผู้จะชิงความเป็นเจ้าฝูง เพื่อต้องการครอบครองวัวตัวเมีย แล้วทำให้มีการชนปะทะกัน เมื่อผู้คนเห็นก็ชื่นชอบในลีลาชนวัว และนำมาชนในหมู่บ้าน วัวที่มีการต่อสู้ดีเข้าตาและมีลักษณะแข็งแรง จึงสร้างความประทับใจแก่คนดู ผู้คนจึงนิยมดูการต่อสู้ของวัว แล้วเริ่มมีคนเลี้ยงวัวสำหรับการชนโดยเฉพาะ มีการคัดเลือกสายพันธุ์ลักษณะที่ดี จังหวัดที่นิยมเลี้ยงเพื่อนำวัวมาชนกันคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สุราษฎร์ธานีและกระบี่

ต่อมากลายเป็นกิจกรรมสร้างความบันเทิงนันทนาการที่เป็นที่ชื่นชอบในหมู่บ้านก่อนที่ภาครัฐจะส่งเสริมและมาเป็นกิจกรรมส่งเสริมงานเทศกาลประจำปีของชุมชนของชุมชนของจังหวัดตามธรรมเนียม ผู้วิจัยเห็นว่าพัฒนาการด้านแรกเป็นเรื่องของ “กีฬา” กีฬาวัวชนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเกษตรกร หลังจากที่ได้รับจากการไถ่หวานจากฤดูเก็บเกี่ยว วัวว่างจากการใช้แรงงานการเกษตร ชาวนาปศุสัตว์จึงนำวัวถึกของตนมาชนเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันสารท เป็นต้น เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริงแล้วต่อมาคัดเลือกพันธุ์วัวที่มีความอดทนแข็งแรงที่จะนำไปเป็นพ่อพันธุ์ในการเกษตรต่อไป จึงได้ข้อสรุปว่า การชนวัวเป็นกีฬาที่พัฒนามาจากการเกษตรจากการทำไร่ไถนาของชาวนาพัทลุง

กล่าวโดยสรุปจากเดิมเป็นกีฬาชนวัวมีรากฐานจากประเพณีวัฒนธรรมด้านเกษตร แต่ต่อมากลางพม่าเข้ามาด้วยลักษณะนิสัยของชาวบ้านแบบดั้งเดิม (Phajon Meejit 2020, 62-67) จนปัจจุบันมีการเปลี่ยนสถานภาพเป็นกีฬาวัฒนธรรมแฝงกับการพนัน นอกจากนี้ การพัฒนามาสู่ธุรกิจการคัดเลือกพันธุ์มาใช้งาน การขายเชื้อพันธุ์วัวชน ธุรกิจการขายวัวเก่ง วัวดี การเลี้ยงวัวชน การขายอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัวชน การขนส่งวัวชน กิจกรรมเหล่านี้ล้วนสร้างเครือข่ายทางสังคมการเมือง ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นเครือข่ายกีฬาชนวัวส่วนใหญ่ที่มีส่วนร่วมของการชนวัวมาก่อนยอมเล่นพนันเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง และภาครัฐอนุญาตให้มีการพนันชนวัวถูกต้องตามกฎหมายจึงกลายมาจกสนามกีฬาชนวัวกลายเป็นบ่อนวัวชน ผู้ชมในสนามกีฬาชนวัวผันตัวเป็นนักพนันในที่สุด

3. ทุนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในวิถีชีวิตคนเลี้ยงวัวชนพัทลุง

ทุนวัฒนธรรมที่สำคัญคือ วัวชนผ่านการจัดพื้นที่การพนันการชนวัว มีธุรกิจต่อเนื่อง การจัดการผ่านสนามกีฬาชนวัว 3 สนามในจังหวัดพัทลุงที่เป็นพื้นที่ทางการเมืองและพื้นที่ทางสังคม

ลักษณะคล้ายคลึงกับระบบนายหัว เป็นการสะสมทุนโดยอาศัยการอุปถัมภ์ทั้งอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น อำนาจอรัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaipong Samnieng (2018b, 223-24) การสะสมทุนของภาคเหนือที่ใช้วัฒนธรรมพ่อเลี้ยงและเศรษฐกิจผูกขาดของตระกูลนักธุรกิจในพื้นที่เชื่อมเข้ากับอำนาจอรัฐของส่วนกลางที่เรียกว่า “ทุนขุนนาง” และมีลักษณะคล้ายคลึงกับระบบนายหัวของภาคใต้ ระบบนายฮ้อยของภาคอีสาน การสะสมทุนในรูปแบบนี้อาศัยอุปถัมภ์โดยรัฐ และทำให้พ่อเลี้ยง นายฮ้อยหรือนายหัว ได้ใช้ทุนวัฒนธรรมที่อาศัยทุนทางธุรกิจแปรเป็นทุนทางการเมือง เข้าสู่พื้นที่ทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง

เมื่อมีการคัดเลือกพันธุ์วัวชนที่ดีตรงตามคติหรือความเชื่อตามลักษณะวัวชนพันธุ์ดี เริ่มตั้งแต่คัดเลือกวัวชน ตามความเชื่อที่ตรงตามตำราความเชื่อที่เล่าต่อกันมา เช่น สีและลักษณะด้านสรีระ ขวัญ เขา คิ้วหนา หน้าสั้น แล้วแข่งขันพอชนะ พร้อมกับประวัติที่มาจากพ่อพันธุ์ที่มีประสบการณ์ชนที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

คนเลี้ยงวัวชนมีทั้งประเภทที่เป็นเจ้าของวัวชนเองกับการจ้างคนมาเลี้ยงวัวชน การจ้างเลี้ยงวัวชนก็เป็นการอาศัยความไว้วางใจ เป็นญาติพี่น้อง หรือมีการแนะนำจากพรรคพวกว่าสามารถไว้วางใจเชื่อถือได้ จำนวนผู้ดูแลรักษาวัวขึ้นอยู่กับเจ้าของวัวแต่ละตัวจะเลือกจำนวนผู้ดูแลหากวัวไม่คุ้นเคยไปอาจจะมี 2 คน แต่ถ้าวัวมีลักษณะดุร้ายมากอาจจะมีถึง 3 คน

สายสัมพันธ์ระหว่างวัวชนกับคนเลี้ยง ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูและฝึกซ้อมให้วัวมีความแข็งแกร่งเป็นหนึ่งในเดียวกัน บางทีก็รักยิ่งกว่าคนในครอบครัวเป็น “หุ้นส่วนชีวิต” สังเกตจากมีการใช้เวลานานกับวัว ดูแลอย่างดี และผู้วิจัยสังเกตได้จากการลงพื้นที่ คอกวัวชนจะสะอาดกว่าคอกวัวปศุสัตว์ปกติ ถึงขนาดทำคอกติดกับตัวบ้านด้วย อาจจะได้ดูแลวัวชนได้ง่าย เห็นหน้าตาวัวได้บ่อยและใกล้ชิด ด้านข้างจะมีเก้าอี้เสมอ แม้จะมีกลิ่นสาบจากวัว แต่ก็ทานกาแฟและพูดสนทนาได้อย่างปกติโดยไม่ได้รับรังเกียจแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การเลี้ยงไว้ติดกับบ้านของเจ้าของวัวชนหรือการหาคนเลี้ยงวัวที่ไว้วางใจได้ เพราะวัวชนหรือวัวที่มีมูลค่าสูงกลัวที่จะถูกขโมยจึงเลี้ยงไว้ติดกับบ้าน สร้างคอกติดกับบ้าน ตลอดจนเกรงที่จะมีการวางยาเพื่อให้วัวชนมีสภาพร่างกายที่เสียเปรียบต่อการชน แต่อย่างไรก็ดีเรื่องนี้ก็จะถูกจัดการโดยการจ้างคนเลี้ยงวัวชนที่เชี่ยวชาญและ ไว้วางใจได้ไว้ดูแลแทนเจ้าของวัวชน

ด้านการเลี้ยงวัวชนก่อนที่จะมีการเปรียบคู่ เป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ ได้แก่ การพาไปตอนเช้าเพื่อออกกำลังกาย การนำไปเดิน ไปวิ่งในตอนเช้า การอาบน้ำวัวชน การตัดหญ้า ซึ่งเป็นหญ้าชนิดใดก็ได้ มีทั้งหญ้าที่ปลูกเองหรือไปซื้อหญ้าในแปลง วัวชนสามารถกินได้ทั้งหมด แต่ที่นิยมปลูกกันก็มีหญ้าหวาน ซึ่งมีสารอาหารมากกว่าหญ้าชนิดอื่น

ต่อมาเมื่อเปรียบคู่ก่อนที่จะชนวัวก็จะมีการดูแลวัวชนเป็นพิเศษ การเปลี่ยนที่ไปเลี้ยงคอกใกล้สนามกีฬาชนวัวเพื่อให้วัวเกิดความเคยชิน ไม่หวาดกลัวสนามชนวัวหรือคนจำนวนมาก ๆ ต่อมาจะมีการฝึกซ้อมวัวชน ด้วยการเลือกคู่ซ้อม มีการพันขาของวัว โดยซ้อมต่อครั้งเวลาสัก 20-25 นาที วัวชนจะมีการให้อาหารเสริม เช่น แคลเซียม วิตามิน แล้วป้อนให้วัวกิน กินกล้วย น้ำหวานและมีการดูแลเนื้อตัวอย่างดี เช่น ทาน้ำมันมะกอกเพื่อไม่ให้แมลงมาตอม

4. ทุนทางเศรษฐกิจในกระบวนการเลี้ยงวัวชนพัทลุง

สำหรับประเด็นนี้เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ในกระบวนการผลิตวัวชน ผู้เลี้ยงวัวชนเป็นแรงงานในการผลิตสร้างสรรค์การเลี้ยงวัวชนในพัทลุง มีด้วยกัน 2 กรณี

1) กรณีการจ้างเลี้ยง เป็นแรงงานมีอาชีพที่เกิดจากกีฬาชนวัว การรับจ้างเลี้ยงวัวชน นักการเมืองท้องถิ่นและนายทุนนักธุรกิจในพื้นที่จังหวัดพัทลุง 2 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่ที่จ้างเลี้ยงวัวชน ทั้งเป็นเจ้าของวัวชน คนที่เป็นเจ้าของวัวจ้างเลี้ยงวัว โดยหาคนที่ไวใจได้ที่เรียกว่า “ความญวัวชน”

หากจะเลี้ยงวัวชนมากกว่านี้ซึ่งอาจมากถึง 5 ตัว เจ้าของก็ต้องหาคนเลี้ยง ที่เรียกว่า “ความญวัว” เข้ามาเสริมอีก วัวชน 1 ตัว ต่อความญวัว 1 คน โดยความญวัวทำหน้าที่เลี้ยงวัวชน ตัดหญ้าให้วัวกิน จูงวัวเดินออกกำลังกาย และก็ต้องเฝ้าคอกวัว (Chayaporn Srikwan 2014, 41) โดยค่าจ้างประมาณ 4,000-5,000 บาท แล้วส่งเสริมความชอบของตนที่โดยพื้นฐานแล้วเป็นคนรักและชอบกีฬาชนวัวด้วย

นักการเมืองท้องถิ่น นายทุนนักธุรกิจในพื้นที่จังหวัดพัทลุงจะใช้จ่ายเงินที่เป็นต้นทุนจ้างเลี้ยงวัวชน ด้วยว่ามีข้อจำกัดเวลา มีการแวะเข้ามาดูวัวชนที่ตนเลี้ยงตลอด และจะมาหาคนเลี้ยงและดูแลวัวชนถี่มากขึ้นในช่วงหลังการเปรียบวัวที่เรียกว่า “วัวถูกคู่” เป็นช่วงก่อนที่จะมีการชนวัวในสนามกีฬาชนวัว

ความญวัวได้รับค่าตอบแทนอื่น ๆ กล่าวคือ ความญวัวเลี้ยงแล้วก็ได้ค่าตอบแทนอื่น ๆ ในรูปแบบเงินที่เป็นส่วนแบ่งจากค่าเดิมพันพนันในสัดส่วน 10% ตัวอย่างเช่น ถ้าวัวชนไ้ไหนดหลังแดงถูกคู่ชน มีเงินเดิมพัน 1 ล้านบาท ความญวัวก็จะได้รับ 1 แสนบาท ถือเป็นแรงจูงใจต่อการทุ่มเทการเลี้ยงวัว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พัทลุงจะมีวัวชนต่อไป มันไม่หายไป เด็กวัยรุ่นได้มีกิจกรรม ทำเลี้ยงจ้างได้ตั้งหกพัน ก็ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ของยอดเดิมพัน **ทั้งมีรางวัลพิเศษจากเจ้าของต่อการเดิมพัน บางทีในนัดของสนามมีรางวัลพิเศษอื่นอีก** เครื่องใช้ไฟฟ้า มอเตอร์ไซด์ มันทำให้สนุกมากขึ้น” (นายกทอง นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน) “คนที่เลี้ยงจ้างส่วนมากเป็น เด็กที่ว่างไม่ค่อยทำอะไร นักการเมืองท้องถิ่นรู้จักเด็กพวกนี้ ค่าเลี้ยงจ่ายเป็น 3-4 พันบาท บ้าง มีชักค่าน้ำให้ สมมุติว่าวัวชน คนเลี้ยงเอาไป 1 แสนบาท หรือ 10 เปอร์เซ็นต์ ไม่ต้องให้ชนะ ถ้าชนะแล้วแต่ว่าเขาเล่นไม่เป็น” (นายแท้ นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 30 มิถุนายน) “เด็กเลี้ยงวัวเป็นคนที่ไวใจได้ เวลาที่ชนะ จะได้ 10 เปอร์เซ็นต์ของค่าเดิมพัน” (นายกโหนด นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน)

2) เจ้าของวัวชน ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง หากเป็นเจ้าของเลี้ยงเองจะมีจำนวนไม่มากมี 1-2 ตัว ใช้แรงงานตนเองเลี้ยง ต้องเอาในใส่อย่างมากเสมือนหนึ่งว่าเป็น “หุ้นส่วนของชีวิต” มีกิจกรรมอื่นที่ต้องทำด้วย เช่น มีเวลาน้อยเพราะต้องกรีดยางพาราและหน้าที่ของครอบครัวควบคู่กับการเลี้ยงวัวชน เป็นต้น ส่วนลักษณะและวิธีการเลี้ยงวัวชนก็เช่นเดียวกันกับการจ้างเลี้ยงวัวชนด้วยเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเดียวกัน แต่ค่าใช้จ่ายทั้งหมดกรณีนี้เจ้าของจะจ่ายเองทั้งหมด รายได้ตอบแทนจากการเลี้ยงวัวชนจะมาจากสองทางด้วยกันคือ เมื่อเลี้ยงแล้วขายต่อและเงินจากการพนันชนชนวัว

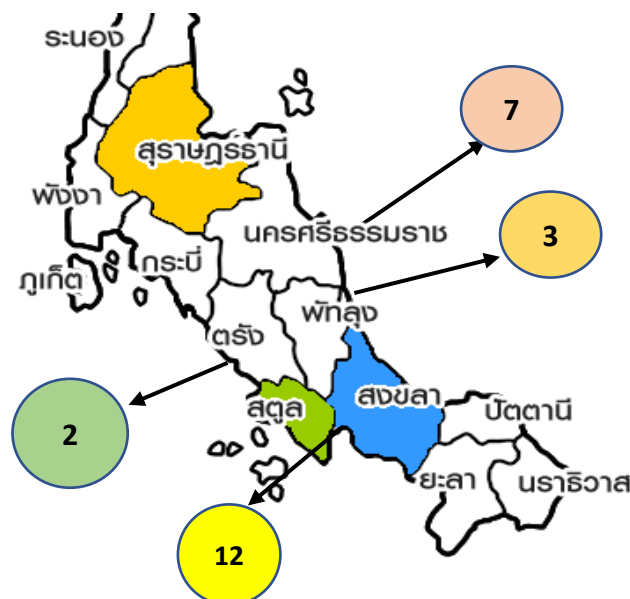
อย่างไรก็ดีเมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกรณีข้างต้น กรณีแรกการจ้างเลี้ยงมีการสะสมทุน

มากกว่าการเลี้ยงรายย่อย ที่มากกว่าด้วยทุนท้องถิ่นมาจากนักธุรกิจและนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยพบว่านักการเมืองท้องถิ่นที่ชื่นชอบกีฬาชนวัวมากและเข้าไปสนับสนุนเงินเลี้ยงวัวชน มีพื้นฐานจากการสะสมทุนในท้องถิ่น เช่น เป็นนักธุรกิจ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง เลี้ยงฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ เปิดกิจการค้าขาย และเป็นทายาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือนักการเมืองท้องถิ่นที่สะสมทุนในพื้นที่อยู่แล้ว เป็นต้น ด้านเจ้าของวัวที่เลี้ยงเองรายย่อย จะมีการนำทุนที่ได้มาจากการทำอาชีพอื่นมาใช้จ่าย ซึ่งในปัจจุบันมีใช้จ่ายจำนวนมาก ต้องเลี้ยงที่มีทั้งอาหารเสริม ที่มีนอกเหนือจากหญ้าถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงสมัยอดีต

จากการสังเกตพบว่านักการเมืองท้องถิ่นท่านหนึ่งได้สนับสนุนนายสนาม ซึ่งนายสนามกีฬาชนวัวนี้เป็นผู้ใหญ่บ้านมีการเลี้ยงวัวชนถึง 3 ที่ ได้แก่บ้านของตนเองเป็นการเลี้ยงลูกวัวชนเลี้ยงไว้ 3-4 ตัว ทำเป็นคอกติดกับบ้านแนวยาวออกไป บ้านเดิมของภรรยาอีกที่หนึ่งเป็นเลี้ยงวัวชนจำนวนมากเพราะเป็นพื้นที่กว้าง และถัดจากบ้านผู้ใหญ่บริเวณทุ่งนาห่างออกไปประมาณ 300 เมตร อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีความถี่เลี้ยงวัวชนอยู่ประจำไปมาหาสู่กันอย่างสนิทสนม นักการเมืองท้องถิ่นได้สนับสนุนล้วนเป็นการใช้ทุนเพื่อเข้าไปดำเนินการในกระบวนการผลิตเลี้ยงวัวชนให้ครบวงจรในแต่ละพื้นที่ที่ผู้ใหญ่ได้รับการเกื้อกูลอย่างมาก

5. ทุนเศรษฐกิจการพนันกีฬาชนวัวพัทลุง

พื้นที่ไปศึกษาจังหวัดพัทลุง นโยบายสำคัญของพื้นที่ศึกษาจังหวัดพัทลุงเนื่องจากมีสนามกีฬาชนวัวมี การขออนุญาตเปิดสนามถูกต้องตามกฎหมายจากภาครัฐจำนวน 3 สนาม ได้แก่ สนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำ สนามกีฬาชนวัวหิโย และสนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล โดยการวางทิศทางทางภูมิศาสตร์ตั้งแต่พื้นที่จังหวัดสงขลาต่อเนื่องไปจนถึงนครศรีธรรมราช หากพิจารณาก่อนที่จะถึงสนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล ก็มีสนามกีฬาชนวัวนานาชาติรัตนภูมิจังหวัดสงขลา นอกจากนี้สนามกีฬาชนวัวภาคใต้ ที่ถูกกฎหมายแล้ว ยังมีสนามซ้อมหรือบ่อนซ้อม ซึ่งเป็นสนามกีฬาชนวัวที่ผิดกฎหมายและจังหวัดพัทลุงนิยมชนวัว วัยรุ่น ผู้ใหญ่ สังเกตได้จากผู้คนจำนวนมากในการชนวัวตามนัดแต่ละครั้ง

รูปที่ 1 ภาพแสดงจำนวนบ่อนวัวชนที่ถูกกฎหมาย (Nuannoi Treerat et al (2014, 62-63)

ตารางที่ 1 จำนวนสนามหรือบ่อนวัวชนที่ถูกต้องตามกฎหมาย (เน้นสีโดยผู้วิจัย)

จังหวัด	จำนวน	
	ปี 2542	ปี 2555
สงขลา	5	12
นครศรีธรรมราช	6	7
พัทลุง	2	3
ตรัง	2	1
กระบี่	2	1
สุราษฎร์ธานี	1	1
สตูล	1	1
รวม	19	26

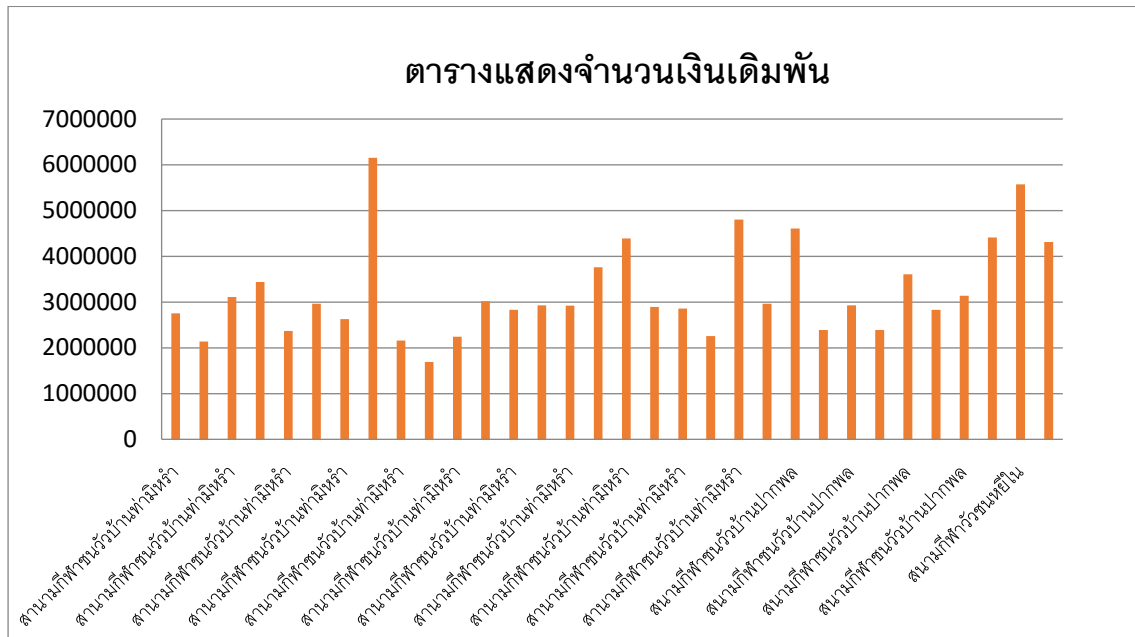
ที่มา: Nuannoi Treerat et al (2014, 62-63)

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องพบว่า ในภาคใต้มีบ่อนวัวชนจำนวนทั้งสิ้น 26 บ่อนที่ถูกกฎหมาย และพบว่าในจังหวัดพัทลุงมี 3 สนามกีฬาชนวัว เพิ่มจาก 2 สนามชนวัวที่มีชื่อเสียงคือสนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำ มีนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้จัดการสนามส่งต่อมาหลายรุ่น สนามกีฬาชนวัวนาปากขอมมีนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้จัดการสนาม และสนามกีฬาชนวัวหิโยมีนายทุนเป็นผู้จัดการสนาม และสำหรับกิจกรรมที่เพิ่มเติมของสนามกีฬาชนวัวระยะหลังมีมอบเงินเพื่อส่งเสริมกิจการสาธารณะ เช่น มอบให้กับเด็กด้อยโอกาส สนับสนุนการกีฬารวมไปถึงการนำรายได้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นต้น ในจังหวัดก็มีการพัฒนาสนามให้รองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งถือว่าได้รับความนิยม และมีกิจการที่เกิดขึ้นมานอกเหนือจากการพนัน คือ ชาวบ้านและเกษตรกรในพื้นที่กับอาชีพเพาะเลี้ยงและการเลี้ยงวัวชน จากการที่ชาวบ้านรวมถึงเกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มจากการปลูกพืชอาหารเสริมหรือปลูกหญ้าให้กับวัวชน

นอกจากนี้ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงของสนามชนวัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุง การเปิดสนามที่มีความสะดวกสบายของสถานที่เพิ่มขึ้น จากสนามแบบเดิมที่ค่อนข้างจะใช้ชั่วคราวเพียงขอให้สามารถยืนหรือนั่งชมการชนวัวได้เท่านั้น และการเปิด-ปิดบริการเพียงเดือนละครั้ง มีการปรับปรุงให้สะดวกสบายมากขึ้น

จากตารางโปรแกรมและผลการชนวัวผู้วิจัยพบว่า สนามกีฬาชนวัวมีการชนวัว โดยมีเจ้าของวัวหรือนายทุนของจังหวัดใกล้เคียง นำมาเดิมพัน ณ สนามกีฬาชนวัวในพื้นที่จังหวัดพัทลุง เช่น เจ้าของวัวชนหรือนายทุนจากจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดสตูล สุราษฎร์ธานี เป็นต้น ร่วมกันมาชนวัวในลักษณะที่เป็นเครือข่าย นับว่าเป็นพื้นที่สนามชนวัวที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในภาคใต้ อนึ่งการชนวัวในแต่ละครั้งจะมีผู้ติดตามมารับชมมาให้กำลังใจตลอดจนถึงการเป็นหุ้นส่วนพนันรวบรวมเงินเดิมพันจากท้องถิ่นตนเอง หรือเป็น

บุคคลใกล้ชิดมาร่วมในการชนวัว นอกจากนี้ สนามชนวัวได้จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์และกิจกรรมเพื่อสังคม มีภาคีภาครัฐภาคเอกชนเข้ามามีส่วน นอกจากนี้ สนามชนวัวพัทลุง ได้จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์และกิจกรรมเพื่อสังคม มีภาคีภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกัน

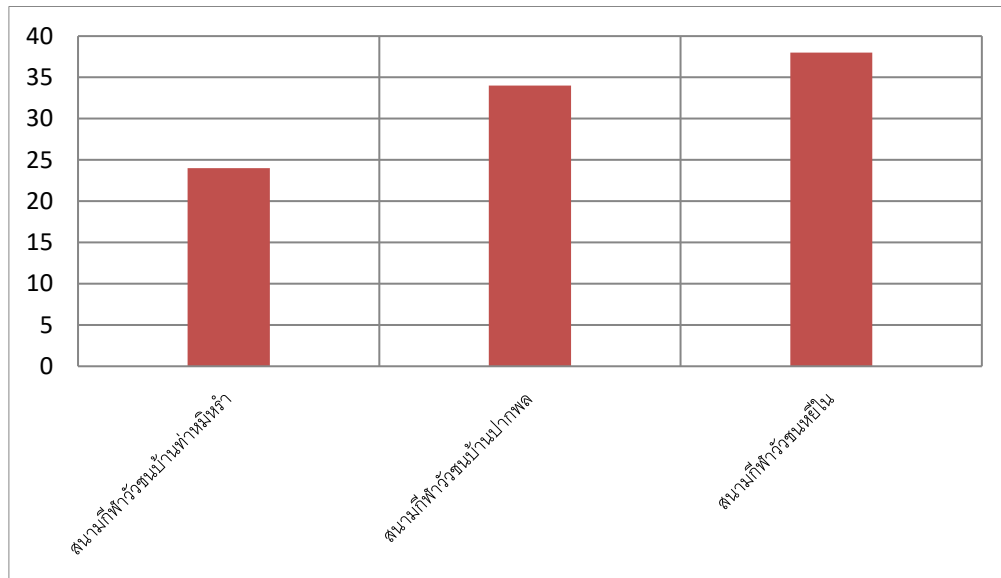

รูปที่ 2 แผนภูมิแท่งแสดงจำนวนเงินเดิมพัน (บาท)
ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

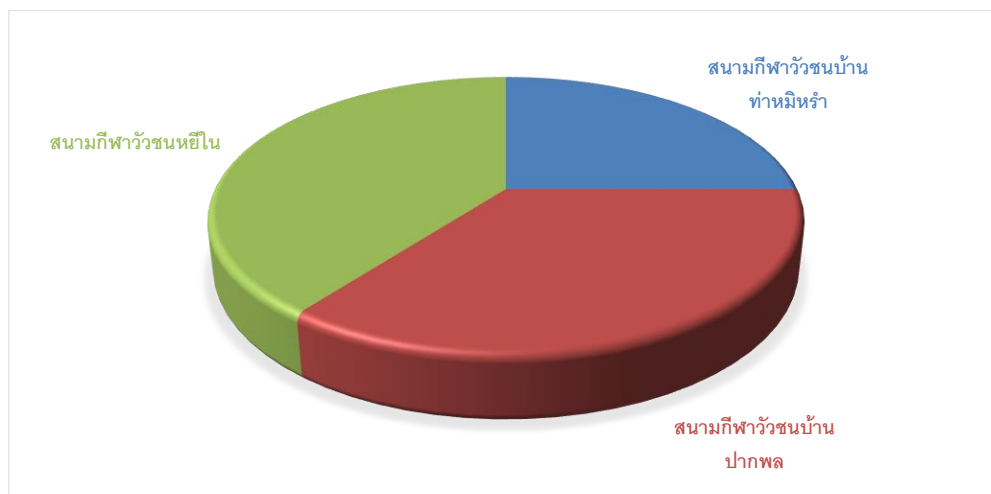
จากข้อมูลผู้วิจัยพื้นที่วิจัยจังหวัดพัทลุงประกอบด้วย 3 สนามที่เป็นสนามกีฬาชนวัวถูกกฎหมาย ได้แก่ สนามกีฬาชนวัวบ้านท่ามิหรำ สนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล และสนามกีฬาชนวัวหิโน ผู้วิจัยได้รวบรวมใบปลิวที่เป็นกระดาชและภาพออนไลน์เผยแพร่ทั่วไปทั้งสิ้น 32 ชุด ข้อมูล ระบุจำนวนเงินเดิมพัน การพนันและจำนวนคู่ ครั้งหนึ่งๆจะนัดชนวัวอย่างต่ำจะมีประมาณ 2 ล้านขึ้นไปและสูงมากก็จะมีประมาณ 4 – 6 ล้านบาท ซึ่งไม่รวมการพนันของผู้ชมและผู้พนันแทนในสนามกีฬาชนวัว จำนวนคู่อย่างต่ำประมาณ 7 - 8 คู่ ถ้าคู่วัวชนจำนวนมากประมาณ 10 - 13 คู่ การชนวัวจะเลือกวันเดิมของแต่ละเดือน และไม่ชนซ้อนสนามกันเป็นการประสานงานและการจัดการสนามร่วมมือกันของนายสนามทั้ง 3 สนาม

จากข้อมูลเมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยทั้งหมดพบว่า ในแต่ละนัดชนวัวในทุกสนามจำนวนอย่างต่ำ 10 คู่ ค่าเฉลี่ยของข้อมูลจำนวนเงินเดิมพันอย่างต่ำ 323,3000 บาท

จำนวนคู่ที่ชนแต่ละครั้ง เมื่อเปรียบเทียบ 3 ครั้งของ 3 สนาม พบว่าไม่ได้แตกต่างกันมากใกล้เคียงกัน โดยสนามกีฬาชนวัวปากพลและสนามกีฬาชนวัวหิโนใกล้เคียงกันที่ 38 คู่ และ 34 คู่ ตามลำดับ ส่วนสนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำจำนวน 24 คู่

รูปที่ 2 แผนภูมิจำนวนผู้วัชนโดยเปรียบเทียบจำนวน 3 ครั้ง ทั้ง 3 สโมสรกีฬาวัชน
ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

รูปที่ 3 แผนภูมิวงกลมจำนวนผู้วัชนทั้งสามสโมสรโดยเปรียบเทียบ
ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

จำนวนผู้วัชนแต่ละครั้ง เมื่อเปรียบเทียบ 3 ครั้งของ 3 สโมสร พบว่าไม่ได้แตกต่างกันมาก
ใกล้เคียงกัน โดยสโมสรกีฬาวัชนบ้านปากพลและสโมสรกีฬาวัชนหิโนใกล้เคียงกันที่ 38 คู่ และ 34
คู่ ตามลำดับ ส่วนสโมสรกีฬาวัชนบ้านท่าหมิหระจำนวน 24 คู่

6. ทุนเศรษฐกิจการเมืองวัชนพัทลุงกับความสัมพันธ์ธุรกิจต่อเมืองอื่น ๆ

ประเด็นไม่ใช่แค่คนเลี้ยงหรือเจ้าของวัชน นายทุน นักการเมืองท้องถิ่นที่มีปฏิสัมพันธ์ได้
ประโยชน์จากการเลี้ยงวัชนและกีฬาวัชนเท่านั้น แต่วัชนยังไปมีความสัมพันธ์ก่อให้เกิดการ

ประกอบการธุรกิจอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

- **การขายหญ้า** หญ้าปลูกเองหรือหญ้าธรรมชาติไม่เพียงพอต่อการเลี้ยง ด้วยการไหลเวียนของเงินเลี้ยงวัวชนไปสนับสนุนทำให้เกิดการประกอบการปลูกหญ้าขายเลี้ยงวัวชน² ทั้งมาซื้อแล้วมาตัดหญ้าสดด้วยตนเอง หรือเจ้าของหญ้าตัดส่ง กิจกรรมนี้เป็นอาชีพเสริมได้รองจากอาชีพหลักการกรีดยาง เป็นรายได้เสริมจนเกือบครบครัวอีกทาง ดังคำสัมภาษณ์

“ด้านการเลี้ยงส่วนมากนักการเมืองท้องถิ่น รวมทั้งคนที่ชอบจะมีทุน จ้างเลี้ยงบ้าง หาเองนะ เด็กที่หามาเลี้ยงก็เป็นเด็กของเขา การสร้างรายได้ในพื้นที่ก็มี ปลูกหญ้าขายได้ ขายพวกเลี้ยงวัวชน ปรับเปลี่ยนที่นา ยาวัว ร้านต่าง ๆ สร้างรายได้มาก 100 เปอร์เซนต์ ดึงดูดให้คนมาเลี้ยงมันมีค่าตอบแทนให้ คนเลี้ยงวัวชนด้วย” (นายกทอง นามสมมติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน)

- **ธุรกิจน้ำเชื้อพ่อพันธุ์วัวชน** การเลี้ยงวัวชนเชื้อสายพันธุ์เป็นสิ่งที่สำคัญต้องคำนึงถึงคือต้องดูความเป็นมาของพ่อแม่ด้วย แต่ถ้าวัวชนติดไปทางเชื้อสายแม่จะดีกว่า (Chayaporn Srikwan 2014, 41) ในจังหวัดพัทลุงได้เป็นแหล่งน้ำเชื้อพ่อพันธุ์วัวชนที่ดี มีประสบการณ์ชนะมา หลังจากนั้นมีการรีดน้ำเชื้อ เพื่อนำไปจำหน่ายและผสมพันธุ์เทียมต่อโดยที่จังหวัดพัทลุงยังมีแม่พันธุ์จังหวัดพัทลุงที่ดีด้วย นอกจากนี้ ยังมีการผสมพันธุ์เชื้อวัวกระทิงเพื่อเพิ่มความแข็งแรงแรงดี และแตกต่างกับวัวพื้นบ้านอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์

“ถ้าเทียบ 4 จังหวัดมีพัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง จะเด่นด้านสายพันธุ์ เช่น กำนันเขียว (นามสมมติ) เพาะเลี้ยงสายพันธุ์ มีการเก็บน้ำเชื้อวัวชนไว้ผสมเทียมด้วย” (รองนายกดำ นามสมมติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน) “ในด้านปศุสัตว์ มีการพัฒนาสายพันธุ์เก็บน้ำเชื้อไว้ผสมเทียม แล้วยังเก็บไว้ขายได้ด้วยถ้าพ่อพันธุ์ มันสายพันธุ์ดี พันธุ์วัวเมียพัทลุงก็ดีเหมือนกันแถวป่าบอนและแถวหน้าเขาชัยสน” (นายกทอง นามสมมติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน) เป็นต้น

- **การประกอบกิจการเอกชน “โรงพยาบาลวัวชนภาคใต้”** ซึ่งตั้งรู้จักในนาม “โรงพยาบาลวัวชนโพธิ์ทอง” ตั้งอยู่เลขที่ 95 หมู่ 1 ตำบลชะม่วง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีการใช้เทคโนโลยีรักษาที่ทันสมัย จากการสัมภาษณ์คนเลี้ยงวัว รู้จักกันดีพาไปรักษา มีการเอกซเรย์วัวชน ทั้งได้รับรองสถานพยาบาลสัตว์เอกชน อย่างถูกต้องมีมาตรฐานจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง เพื่อทำการรักษาและเจ้าของวัวชนยินดีที่ต้องใช้จ่ายเพื่อรักษาโดยการแพทย์สมัยใหม่ ถือเป็นรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นแตกต่างจากอดีต ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

² ภาครัฐยังสนับสนุนการปลูกหญ้าขายเพื่อเป็นอาชีพเสริมด้วย เช่น การสนับสนุนการปลูกหญ้าหญ้าหยาข้อย เป็นหญ้าพื้นเมืองที่มีความสำคัญในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะสำหรับวัวชน มีสารอาหารที่ติดต่อการเลี้ยงวัวชน เป็นต้น ปัจจุบันเป็นพืชอาหารสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรที่หันมาปลูกเพื่อการจำหน่าย โดยจำหน่ายในรูปหญ้าสด กิโลกรัมละ 5 บาท และมีแนวโน้มว่าจะขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้นเรื่อย ๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง และกระบี่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการจัดนิทรรศการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าหยาข้อยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรที่สนใจได้

“โรงบาลสัตว์ตอนนี้ เครื่องมือทันสมัย มีบัตรประจำตัววัวด้วย วัวมีบัตรของมัน มีบัตรเข้าในคอม ที่พัทลุงมีสี่แยกโพธิ์ เขาหัก เอ็กซ์เรย์ แพงกว่าชิ้นดำ 2 พัน คือ สัตว์ไม่เป็นไรมาก มีห้องแล็บรักษาด้วย เหมือนว่าเอ็กซ์เรย์มีขึ้นในคอมปกติ ถ้าเมื่อก่อนเขาหักขาหัก ก็ขายเนื้อแต่ในทุกวันนี้ เราพยายามรักษาให้มันจนถึงที่สุด” (นายแท้ นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 30 มิถุนายน)

“เคียงวัว ร้อนมาก อากาศร้อน ไปหมด ต้องไปเลือกคู่ นัดเอามาวันพระ วัวมา กันทั่วต่างจังหวัดก็มาพบ แต่แรกมันไม่เหมือนทุกวันนี้ วัวทุกวันนี้เลี้ยงวันนี้ โลกโซเซียลมาแรง เขาพาไปตรวจรักษาโรงบาลสัตว์ที่โพธิ์ทองมีหัว เขารู้วัวตัวนี้ น้ำหนักก็โล เขาก็ไลฟ์มาเคียงกัน สมมุติว่าน้ำหนัก 140 โล ก็เรารู้ข้อมูลล่วงหน้า ก็นำไปที่บ่อน” (นายแท้ นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 30 มิถุนายน)

เศรษฐกิจการเมืองวัวชนกับความสัมพันธ์ธุรกิจอื่นๆ มิติดการเลี้ยงวัวชนในปัจจุบันมีความแตกต่างเชิงเปรียบเทียบกับอดีตอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันหากต้องการที่จะหาอาหารหรือสมุนไพรมาบำรุงวัวชนก็ต้องซื้อมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง หากวัวชนตัวไหนต้องจ้างควาญวัวมาเลี้ยงจะมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงด้วย บางครั้งต้องเช่าที่นาในการปลูกหญ้าเพื่อทดแทนยาฆ่าแมลง แต่อย่างไรก็ดีการลงทุนเลี้ยงวัวชนแต่ละครั้งผู้เลี้ยงวัวชนไม่ได้คิดว่าการเลี้ยงวัวชนเป็นภาระมากมายนัก ด้วยเหตุคนเลี้ยงวัวชนหรือเจ้าของวัวชนส่วนใหญ่คิดว่าต้องเลี้ยงให้ดีที่สุดด้วยความชื่นชอบและความรัก แล้วเมื่อชนชนะย่อมสร้างชื่อเสียงให้วัวชนยังสร้างชื่อเสียงให้ผู้เลี้ยงวัวชนด้วย

รูปที่ 4 โรงพยาบาลวัวชนภาคใต้ โพธิ์ทอง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

7. เครือข่ายทางสังคมกีฬาชนวัวของจังหวัดพัทลุง

การเล่นกีฬาชนวัว ถือเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของคนในหลายอาชีพทั้งที่เป็นเกษตรกร นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ อดีตข้าราชการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีบทบาทไม่ว่าจะ

เป็นเจ้าของวัวชนหรือคนเลี้ยงวัวชน ความสัมพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์ระหว่างคนกับวัว แต่ทุกคนมีเป้าหมายหลักคือสนใจ ชอบและรักกีฬาชนวัวและเลี้ยงวัวชนร่วมกันในพื้นที่จังหวัดพัทลุง แล้วทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ การคัดเลือกวัวชน การประสานงานและบริหารจัดการสนามกีฬาวัวชนวัว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เหตุผลที่สำคัญ เพราะชอบวัวชนส่วนตัว ชอบเข้าสังคม ทำให้พบคนมาก” (นายเล็ก นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 29 มิถุนายน)

การสร้างเครือข่ายกีฬาชนวัวเป็นการเชื่อมระหว่างกันของกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้เลี้ยงวัวชน ผู้เล่นกีฬาชนวัว นายสนาม คนชมกีฬาชนวัว ด้วยการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายกีฬาชนวัวพัทลุง เป็นผู้คนในพื้นที่เข้ามาสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ประวัติของวัวชนแต่ละตัว เจอกันบ่อยไม่ว่าจะเป็นการชนวัวในแต่ละสนามหนึ่งๆ อย่างน้อย 3 ครั้งต่อเดือน การปฏิสัมพันธ์จนกลายมาเป็นความสนิทสนมกัน บางครั้งเป็นการติดตามตามวัวที่กำลังจะชน เพราะเป็นทีมงานเดียวกันและนำไปสู่ความสามัคคีกัน เครือข่าย แม้จะมีสถานภาพและอาชีพทางสังคมที่หลากหลายก็ตาม ดังคำสัมภาษณ์

“สังคมคนชนวัวส่วนมาก ผู้ใหญ่เขารู้จักกันวงกว้างรู้จักกันหมด เจอกันบ่อย เพราะว่าใน 1 เดือนมีชนวัวในจังหวัด 3 สนาม ชนเป็นรอบ ก็หน้าเดิม ๆ พุดกับเรื่องเดิมพัน ก็มีการเดิมพันตามที่วัวถูกคู่ บางครั้งคนที่ไปเป็นเจ้าของวัวซึ่งเป็นนักการเมืองเขาก็ไม่ได้มา แต่เอาเงินเดิมพันให้คนอื่นมาเป็นเงินเดิมพันไป” (นายบ่าว นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 29 มิถุนายน)

“ทีมงาน เพื่อนกันส่วนมาก เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าแก่นักการเมืองท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีพรรคพวกที่สงขลาที่มีส่วนมากรู้จักกันเป็นหน้าเดิม ๆ แล้วขยายแตกออกไปพบเพื่อนคนอื่นในที่ชนวัว เพื่อน ๆ ก็สนิทกัน” (ผู้ใหญ่น้อย นามสมมุติ, 2566 สัมภาษณ์. 30 มิถุนายน)

“กลุ่มทีมวัวก็มีคนเลี้ยงวัว หรือควาญวัว เจ้าของวัวชน ต่อมา มีการพาไปเลี้ยงวัวแล้วไปบ่อนวัวชน ถามว่าเขารู้เน็ต หรือพวกเขาได้จากกลุ่มเฟซ (Facebook) กลุ่มไลน์ (Line) ..ผู้ใหญ่ได้ใช้โซเชียลมีเดีย ซึ่งที่เห็นสนทนากัน ประมาณ 6 กลุ่ม พร้อมทั้งบอกว่า ผมลบเสียหลายกลุ่มไลน์แล้วนะ หลังจากนั้นก็ใช้เฟซบุ๊กกลุ่มที่เข้าไปอยู่ในกลุ่มนี้ นอกจากจะนัดแล้วยังเป็นที่เราแลกเปลี่ยนสายพันธุ์วัวกัน” (ผู้ใหญ่น้อย นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์. 30 มิถุนายน)

ผู้วิจัยพบอีกว่า เครือข่ายกีฬาชนวัวไม่เพียงแต่คนในพื้นที่จังหวัดพัทลุงเท่านั้น แต่เป็นการรวมกลุ่มผู้ชนวัวภาคใต้เกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นมาจากจังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช

สุราษฎร์ธานี ชุมพร ความน่าสนใจประการหนึ่งพบว่า มีการเดินทางจากภาคอื่น ๆ มาร่วมด้วย เช่น สุโขทัย เชียงราย เชียงใหม่ เป็นต้น เพราะมีคนจากพัทลุงไปสร้างค่ายเพาะเลี้ยงวัวชนและมีส่วนในการจัดการสนามวัวชนด้วย ดังคำสัมภาษณ์

“วัวแถวพัทลุง นครฯ สงขลา นี่เขาไปสร้างสนามที่ภาคเหนือภาคอีสาน ทุกไปเป็นคันรถ มีการเปิดสนามที่โน้นด้วยวัวบ้านเราทั้งนั้น คนบ้านเราที่ไปอยู่ที่อื่นไปมีส่วนบางคนเป็นข้าราชการก็ชอบพาไปด้วย กลายว่าไปเพาะเลี้ยงที่นั่น สร้างสนามชนวัวที่นั่นไปด้วย” (นายกทอง นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน)

“ที่มีที่เลี้ยง ที่เอาไปชนตอนนี้อยู่ที่เชียงใหม่ แม่สอดก็มี พันธุ์กระต๊องเขา ลูกน้องเขาเอาพันธุ์ไปจากพัทลุง คนเลี้ยงวัว ที่เลี้ยงนี้ เฌรไหน วินัย ชูเนียม ที่ฟังชนศึกเงินล้านพร้อมกันนั้นก็ได้อาเลื่อที่สกรีนคู่ชนเงินล้านของคุณวินัยเอามาให้ ผู้วิจัยชมด้วย คนนี้เขาเป็นลูกพี่ลูกน้องนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ชะมวงนั้น นายกเขาชอบวัวด้วย น้องเขาก็ชอบวัวด้วย เขาทำวัวชน เขามีกิจการอื่นอยู่มาก มีโรงปูน บัมน้ำมัน มีโรงงานไม้ยาง เป็นพ่อค้าขายหมู (พ่อค้าคนกลางธุรกิจส่งหมูฟาร์มขนาดใหญ่)” (นายโชค นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน)

“ชนวัวที่สนามเดือนหนึ่งอย่างน้อย 3 ครั้ง บางคนมาจากต่างจังหวัด แล่แกจ่องตัวเครื่องบินมา ชอบรัก มาต่อเรื่อย ๆ เพราะวัวถูกคู่ บางคนมาจากเชียงใหม่ พอวัวถูกคู่ที่เชียงใหม่ก็มีการบินไปต่อ บ่อนวัวชนที่แม่สอดก็มี เชียงใหม่ก็มี ที่เป็นบ่อนที่มีชื่อเสียงมาก ๆ คือ บ่อนวัวชนที่สุโขทัย ดังหาเพื่อน” (นายโชค นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน)

แต่อย่างไรก็ดี ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นการชนวัวจังหวัดพัทลุง ถูกแทรกด้วยจุดประสงค์การพนันร่วมด้วย กีฬาวัวชนถูกใช้สำหรับการพักผ่อนและนันทนาการไปโดยใช้วัวเป็นเครื่องมือการรวมตัวกันทำให้เกิดเครือข่ายที่เอื้อผลประโยชน์ต่อกันเกี่ยวกับการจัดให้มีการเล่นการพนันและแตกขยาย แล้วสร้างความรับรู้และได้ผลประโยชน์ ทำให้เครือข่ายลักษณะเช่นนี้ทำให้จำนวนผู้เล่นการพนันเพิ่มมากขึ้นด้วย

อีกอย่างคือผู้เล่นการพนันมีความมั่นใจในความปลอดภัยจากการจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะถูกต้องตามกฎหมายอนุญาตไว้ ด้วยกลไกจากระเบียบตามกฎหมายที่ให้อำนาจกระทรวงมหาดไทยใช้ดุลยพินิจ “สั่งอนุมัติ” หรือ “ไม่อนุมัติ” ให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตได้อย่างถูกกฎหมาย อีกทั้งรูปแบบของเครือข่ายทางสังคมกีฬาชนวัวล้วนเป็นผู้มีอิทธิพลแบบทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมืองในท้องถิ่น ทำให้สามารถหลบเลี่ยงประเด็นการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งกลุ่มคนในเครือข่ายเป็นผู้พนันกีฬาชนวัวด้วยเงินจำนวนมากเข้ามาร่วมการพนันกีฬาชนวัว

8. ทุนทางการเมืองในกีฬาชนวัวพัทลุง

จังหวัดพัทลุงมีสนามกีฬาชนวัวเปิดปฏิบัติถูกกฎหมายจำนวน 3 สนามที่ทำการแข่งขัน

ได้แก่ สนามกีฬาชนวัวห้วยใน อำเภอกวนขนุน สนามกีฬาชนวัวบ้านท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง และ สนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล อำเภอบางแก้ว โดยสนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำเป็นสนามที่ใหญ่ที่สุดของภาคใต้ แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า ทั้ง 3 สนามกีฬาชนวัวมีศักดิ์ศรีความโดดเด่นที่เท่ากัน ทั้งในด้านการพัฒนาความพร้อมของสนามชนวัว มีความปลอดภัย ความสะดวกความสบาย เป็นลักษณะที่โปร่งโล่งแจ้ง สนามมีอัฒจันทร์ให้คนนั่งชมกีฬาชนวัว มีรั้วล้อมรอบที่แข็งแรงสำหรับให้วัวทำการชน มีห้องน้ำไว้ให้บริการ มีทางเข้าทางออกทางเดียว มีการจำหน่ายบัตรเข้าชมซึ่งจะมีคนคอยเปิดประตูตรวจเช็คคนเข้าออกและคนเปิดประตูให้วัวเข้าชนในบ่อน มีแม่ค้ามาขายอาหาร ขายสินค้า มีสถานที่จอดรถเพียงพอ มีคอกวัวที่ใกล้สนามชนวัว อนึ่งคนที่ไปชนวัวก็เป็นกลุ่มเดียวกันเป็นเครือข่ายสังคมเดียวกัน

ความสัมพันธ์กับกลไกอำนาจรัฐ สนามกีฬาชนวัวที่ถูกกลไกกฎหมายผูกไว้กับการขออนุญาตชนวัวตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งต้องอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยใบอนุญาตชนวัวมีอายุตลอดชีพสำหรับผู้ได้รับใบอนุญาตเท่านั้น การขออนุญาตผู้จัดการสนามเขียนคำร้องเสนอต่ออำเภอและจังหวัดตามขั้นตอนเป็นผู้พิจารณา นอกจากนี้ มีการเปิดชนวัวกรณีพิเศษ เช่น โอกาสตามประเพณีสำคัญ หรือหาเงินการกุศล เป็นต้น

การที่บุคคลหนึ่งได้รับใบอนุญาตเปิดสนามกีฬาชนวัว (บ่อนชนวัว) จึงเป็นบุคคลที่มีบารมีในสายอำนาจรัฐหรือราชการและได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นสนามกีฬาชนวัวหลวง ผู้วิจัยพบว่า สนามกีฬาชนวัวในพัทลุง 2 สนาม ได้แก่ สนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำ และสนามกีฬาชนวัวบ้านปากพล คณะนายสนามเป็นคนที่บารมี มีพลังอำนาจในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ทำให้สนามกีฬาชนวัวสองแห่งนี้เป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีคณะนายสนามจัดการ แล้วทำให้นายสนามไปสู่ตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น

“สนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง เป็นสนามแห่งแรกของพัทลุง มาจากการตั้งขึ้นของกำนันเสถียร ธรรมเพชร แต่ขณะนั้นยังไม่ได้ขออนุญาต จนกระทั่งมาได้รับอนุญาต กำนันเสถียรเป็นคนกว้างขวางมีทีมงาน ผู้คนใกล้ชิด มาหมด ต่อมาคุณสมพร ซึ่งช่วงนั้นเป็นนายทุนรับเหมาก่อสร้าง ได้รับการอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย หลังจากนั้นก็ให้ สจ.เจริญ ตอนนี้เป็นนายกเทศมนตรีท่ามิหรำเป็นนายสนาม พอมาในปัจจุบันก็เป็นผู้ใหญ่หมี่ เป็นผู้ดูแลได้ราว 3 เดือน” (นายแบงก์ นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 30 มิถุนายน)

“สนามกีฬاب้านปากพล อำเภอบางแก้ว คณะนายสนามประกอบด้วย นายมณเฑียร มนตรี นายปริตตามนตรี และนายปรีดี มนตรี คณะนายสนามกีฬาชนวัวเหล่านี้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งยังอยู่ในร่มอิทธิพลอ้างอิงจากนักการเมืองระดับชาติคือ ดร.นที รัชกิจประการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อของพรรคภูมิใจไทยเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งบริเวณพื้นที่อำเภอบางแก้วเป็นพื้นที่ได้รับการดูแลจากนักการเมืองระดับชาติ

ทว่านี่” (นายแบงก์ นามสมมุติ 2566, สัมภาษณ์ 30 มิถุนายน)

นอกจากนี้ สนามกีฬาชนวัวนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชน เช่น สนามกีฬาชนวัวในพื้นที่ตำบลท่ามิหรำ เช่น การซื้อขายหญ้าสด การเข้าคอกวัวก่อนชน การซื้อขายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

นักการเมืองท้องถิ่นพัทลุงเติบโตมาจากการที่มีความร่ำรวย เป็นทายาทของผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองในพื้นที่ ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นจึงมักมีเป็นผู้ที่มีสถานะเป็นนายทุนท้องถิ่น สถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ ในท้องถิ่น ด้วยสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงนี้ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นมีกำลังทุนทรัพย์เข้าอุดหนุนกีฬาวัวชนของท้องถิ่นได้ ทั้งเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ที่ได้จากเงินพนันเดิมพัน รวมถึงความสุขจากวัวชนที่ตนชื่นชอบและรักอยู่เดิม

ผู้วิจัยพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นในจำนวน 2 สนามกีฬาชนวัวทั้งสนามกีฬาท่ามิหรำ และสนามกีฬาชนวัวบ้านนาปากขอ ผู้จัดการสนามต่างเป็นนักการเมืองท้องถิ่นทั้งสิ้น ส่วนอีกแห่งสนามกีฬาชนวัวห้วยไผ่ แม้จะเป็นนักธุรกิจดูแลแต่ก็ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่นเช่นกัน

ผู้ที่อยู่ในคณะจัดการสนามก็ก้าวสู่นักการเมืองท้องถิ่นตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง ซึ่งในอดีตเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทายาทนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ ล้วนแต่อยู่ในสนามอำนาจที่ค้ำยันความเชื่อถือและเชื่อมั่นต่อผู้คน ด้วยความที่เป็น “คนหอย” “คนใช้ได้” หรือแม้กระทั่งเป็น “นักเลง”

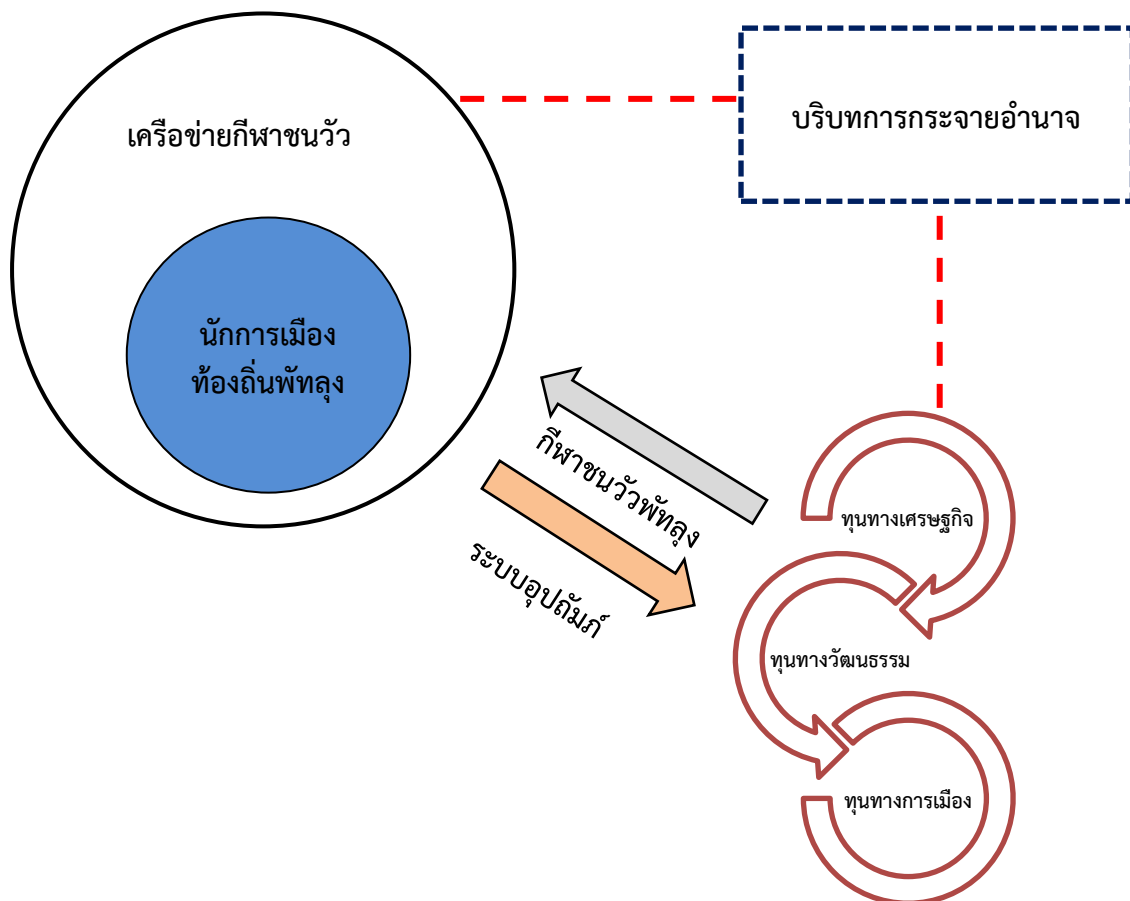
นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดพัทลุงใช้เครือข่ายที่ได้รับมาจากทุนวัฒนธรรมด้านอุปถัมภ์ที่แฝงฝังในสังคมไทย การรู้จักที่เรียกว่า “ทีมงาน” ซึ่งพบเจอกันบ่อยครั้งตามสนามและสายสายใยสัมพันธ์ต่อเนื่อง ได้แก่ทีมงานการจัดการสนามกีฬาชนวัวกับการตอบสนองนักการเมืองท้องถิ่น ทีมงานชนวัวช่วยเหลือสนับสนุนกีฬาชนวัวและทีมงานชนวัวร่วมการกุศล

กรณีตัวอย่างของสนามกีฬาชนวัวท่ามิหรำ ที่ปรึกษาสนามกีฬาชนวัว ส.อบจ.อำเภอยะรัง นายเจริญ เส้นสั้น อดีต ส.อบจ. จังหวัดพัทลุง อดีตกำนันตำบลท่ามิหรำ และปัจจุบันเป็นนายกเทศมนตรีตำบลท่ามิหรำ นายชาติชาย ศรีหนูสุด นายเทศมนตรีตำบลแพรกหา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นทีมที่ปรึกษาสนามกีฬาชนวัวบ้านท่ามิหรำ และสังเกตจากนายสนาม นายสิทธิพงษ์ ทองพลอย ส.อบจ.พัทลุง นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ร่วมกันของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายสนาม ตลอดจนความสัมพันธ์ข้ามไปเชื่อมโยงยังต่างจังหวัด เช่น จากจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี (Ban Tha Mi Ram Bullfighting Sports Stadium Management Committee 2013) เป็นต้น

การปรากฏตัวของนักการเมืองท้องถิ่นต่อหน้าผู้คนที่มีความเชื่อตั้งทั้งในและช่วงก่อนการชนวัว และปรากฏตัวในสื่อที่ประชาสัมพันธ์การชนวัวที่เป็นการพวงชื่อท้ายชื่อวัว เป็นการประชาสัมพันธ์อีกส่วนหนึ่งเพื่อการสื่อสารสร้างความรู้จักกับผู้คนทั่วไปในจังหวัดพัทลุง ดังนั้นกีฬาชนวัวจึงกลายเป็นช่องทางสำคัญหนึ่งต่อการรักษาความสัมพันธ์โดยอ้อมระหว่างนักการเมืองกับผู้เลือกตั้งนอกเวลาช่วงการเลือกตั้ง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

นักการเมืองที่ร่วมในเครือข่ายกีฬาชนวัวพัทลุงได้รวบรวมคนในเครือข่าย ได้แก่ คนเลี้ยงวัว นายทุน นักการพนันวัวชน ผู้จัดการสนามกีฬาชนวัว ผู้ชมวัวชน มีรายได้มาจากหลากหลายตำแหน่งทางสังคม แต่มีรายจ่ายจากวัวชน ทุนทางธุรกิจวัวชนมีความสัมพันธ์ในรูปของเครือข่าย และทุนความรู้ ภูมิปัญญาการเลี้ยงวัวชนและการชนวัว สำหรับพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีพันธุ์วัวชนที่ดี การจัดค่ายวัวชนเพื่อเลี้ยงและฝึกวัวชน ตลอดจนการสร้างโรงพยาบาลวัวชนเอกชนเพื่อรักษาอาการบาดเจ็บของวัวชนแห่งแรกของภาคใต้ ทุนทางเศรษฐกิจไม่ใช่แค่เพียงการเลี้ยงวัวแต่ต้องมีความได้เปรียบของทุนจำนวนมาก ทุนเศรษฐกิจการพนันเป็นทุนสำคัญสร้างผลประโยชน์ด้วยมูลค่าเงินการพนันและเป็นจุดสนใจของเครือข่ายกีฬาชนวัว นักการเมืองท้องถิ่นมีความได้เปรียบของทุนเศรษฐกิจจำนวนมาก

รูปที่ 5 โครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายกีฬาชนวัวกับบริหารการกระจายอำนาจในจังหวัดพัทลุง
ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

นักการเมืองท้องถิ่นได้ผสานอำนาจผ่านอำนาจทางสังคมในสนามวัวชน เข้าไปสานสัมพันธ์ เพื่อจัดให้มีการการแข่งขันวัวชน ทั้งมีประชาชนจำนวนมากที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ถือเป็นการ

ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่มีชื่อเสียง การนับนำถือตา นำเชื่อถือ ความไว้นื้อเชื่อใจส่งผลให้เกิดผู้นำบารมีท้องถิ่น ดังที่กล่าวมานี้ นักการเมืองท้องถิ่นพัทลุงใช้ทุนทางการเมืองผสมระหว่างทุนวัฒนธรรมและทุนทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการรักษาฐานเสียงโดยอ้อมนั่นเอง

กล่าวจนถึงที่สุด หากผู้ต้องการได้รับเลือกตั้ง การเข้าไปมีอิทธิพลหรือมีบารมีในกีฬาวัวชนพัทลุง ย่อมสามารถสร้างอิทธิพลภายใต้ระบบอุปถัมภ์ได้ ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมทางการเมืองดั้งเดิมที่ประชาชนจังหวัดพัทลุง มีความผูกพันกับนักเลงวัวชนในพื้นที่อยู่แล้ว การช่วยเหลือสนับสนุนกีฬาวัวชนทั้งทางการเงิน การจัดกิจกรรม กลไกกฎหมายของรัฐ หรือการสนับสนุนชีวิตส่วนตัวของแต่ละคน ทั้งส่งต่อไปยังบุคคลอื่นในครอบครัว เครือญาติและชุมชน แต่อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์เช่นนี้ในเครือข่ายกีฬาวัวชนพัทลุงชี้ให้เห็นแบบแผนในการเลือกตั้งในภาพรวมของสังคมไทย เลือกเพราะอยู่ภายใต้อิทธิพลอุปถัมภ์และเลือกเพราะบารมีและคุณสมบัติของตัวบุคคลย่อมเป็นสังคมที่ระบบการเมืองและพรรคการเมืองอาจไม่มีความเป็นสถาบัน กล่าวคือภาครัฐไม่สามารถที่จะเข้าไปดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง ชุมชนและประชาชนจึงต้องอยู่พึ่งพากันเองต่อไป

ข้อเสนอแนะ การรักษาฐานเสียงทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจากการใช้กีฬาวัวชนเป็นแหล่งอำนาจสะท้อนความจำเป็นที่ต้องอาศัยกลไกแบบไม่เป็นทางการด้วย ทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางวัฒนธรรมแฝงฝังอุปถัมภ์อันเป็นการปฏิบัติการโดยอ้อม เพราะการตัดสินใจของชาวบ้าน เช่น การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น จะเน้นกรอบอ้างอิงตัวตนความเป็นท้องถิ่นเดียวกันและเครือข่ายที่ใกล้ชิดตัวมาก่อน เพื่อแสดงความเป็นอิสระซึ่งแตกต่างจากความสัมพันธ์กับการเมืองระดับชาติ ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นด้วย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ ประธานที่จัดโครงการเขียนประเด็นวิจัยและปรับปรุงหัวข้อวิจัย ตลอดจนการแนะนำจากโครงการ “อาศรมวิจัยมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ 5” โดยได้รับสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จ่าสิบตำรวจตรีสุขสวัสดิ์ รักจันทร์ ที่ช่วยจุดประกายพื้นที่วิจัยถือเป็นหมุดหมายสำคัญของการศึกษา คุณพ่อสุรัช รักจันทร์ ที่ช่วยติดต่อประสานงานการสัมภาษณ์อย่างดี และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศถาวา บุญปรากฏ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา ถกเถียงและเสนอแนะประเด็นการวิจัยที่ได้ประโยชน์อย่างมาก ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้

References

- Arkorn Detthongkam. 2000. *Hua Chuek Wua Chon*. Bangkok: Kledthai. (in Thai)
- Asama Mungkornchai. 2022. "An Analysis of the Power Structure in Southern Border Provinces Reflected through the Capital Accumulation of a Malay Muslim Politician: The Case Study of Abdullateh Yagad." *Burapha Journal of Political Economy Burapha University* 9 (2): 82-101. (in Thai)

- Ban Tha Mi Ram Bullfighting Sports Stadium Management Committee. 2013. "Document details of the consultant and manager of Tha Miram Bullfighting Stadium, Tha Miram Subdistrict, Mueang District, Phatthalung Province." Phatthalung: Tha Miram Bullfighting Stadium. (in Thai)
- Bourdieu, Pierre. 1997. "Out of Theory of Practice." Cambridge: Cambridge University Press.
- Chaipong Samnieng. 2018a. "Development of Capital-Political Group in the North of Thailand: Transformation of Economic and Cultural to Political Capital." PSDS Journal of Development Studies, Puey Ungphakorn School of Development Studies Thammasat University 1 (1): 1-53. (in Thai)
- Chaipong Samnieng. 2018b. "The Development of Capital Groups and Business Networks in Northern Thailand from 1903 to Present." *The Journal of the Thai Khadi Research Institute* 15 (1): 207-60. (in Thai)
- Chaipong Samnieng. 2019. *Political capital group dynamics in northern Thailand: Changing economic and cultural capital into political capital*. ChiangMai: Social Research Institute Chiang Mai University. (in Thai)
- Charoon Yuthong. 2012. "Stories from Ban Ao Sai (4)." Accessed April 11,2023 <https://mgronline.com/south/detail/9550000038755>. (in Thai)
- Chayaporn Srikwan. 2014. "The Way of Life of Cattle Herders and the Transfer of Wisdom in Raising Cattle: A Case Study of the Tamode Community, Phatthalung Province." Master of Arts Program in Human and Social Development. Prince of Songkla University, Songkhla. (in Thai)
- David, Émile. 1915. *The Elementary forms of the Religious Life*. London UK: George Allen & Unwin Ltd.
- Jakkrit Sangkhamanee. 2011. "Thinking Back on the Political Life of Villagers: Politics in the Countryside That Is More Than Elections and Social Movements." *Journal of Sociological Anthropology* 30 (2): 45-80. (in Thai)
- Juthamat Choosuwana and Preecha Piamphongsant. 2019. "The Process of Primitive Accumulation of Capital in Thailand-Cambodia Border of Eastern Coastal Provinces." *Journal of Politics, Administration and Law Faculty of Political Science and Law, Burapha University* 12 (1): 119-37. (in Thai)
- Kritsada Supawarathakul. 2013. "Southern Cowboys Gamble 73 Billion a Year. It's Not Just an Identity, It's Linked to Politics and Power." <https://www.gamblingstudy-th.org/print.php?txtNo=172> (in Thai)
- Matichon Online. 2018. "500 Bulls Compete in the Southern Region in a Ring. 'Experts' Say It Is Not a Sport That Tortures Animals. But Because of the Fighter's Blood." Accessed April 11, 2023. https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1002363. (in Thai)
- Natcha Sirintanathorn. 2018. "Scholarship According to Pierre Bourdieu and Community Media." Paper presented at the 10th National Academic Conference, Nakhon Pathom Rajabhat University. (in Thai)
- Nuanoi Treerat. et al. 2014. *Traditional gambling: the penetration of the*

- gambling business into community ways*. Bangkok: October Printing House.
(in Thai)
- Phajon Meejit. 2020. "Retracing the Steps of 'Cows Colliding with Shady People'."
Nakhon Si Thammarat Sard 50 (1): 62-7. (in Thai)
- Pichet Saengthong. 2016. "Southern Music in a New Context: Opara and the
Creation of New Meaning. Giving to Rubber Plantations (1)." *Rusmilae
Journal* 37 (2): 4-5. (in Thai)
- Puangchon Unchanam. 2012. "The Critiques of Primitive Accumulation." *Journal of
Social Sciences Naresuan University* 8 (1): 109-37. (in Thai)
- Rong Boonsuaykhwan. 2013. "Addressing the Issue of Nai Hua Wua Chon."
Gambling Problem Study Center. Accessed April 11,
2023. https://www.gamblingstudy-th.org/issues_topic_1/82/2/1/. (in Thai)
- Rong Boonsuaykhwan. 2016. "Politics of Fighting Bull Gambling in the Southern of
Thailand." *Journal of Humanities and Social Sciences Surattani Rajabhat
University, SRU* 8 (3): 241-66. (in Thai)
- Rungnapa Yanyongkasemsuk. 2014. "Concepts of Class and Capital of Pierre
Bourdieu." *Burapha Journal of Political Economy Burapha University* 2 (1):
29-44. (in Thai)
- Siiinen, Martti. 2000. "Two Concepts of Social: Bourdieu versus Putnam." Paper
presented at STR Fourth International.
- Sompracha Ammaphan. 2005. *Traditional Sports in the Southern Region*. Bangkok:
Odeon Store Publishing. (in Thai)
- Viengrat Nethipo. 2015. *The Ballot Box and Political Merit and Changes in
Patronage Networks*. ChiangMai: Center for ASEAN Studies ChiangMai
University. (in Thai)
- Walker, Andrew. 2016. *Thailand's Political Peasants: Power in the Modern Rural
Economy*. Translated by Jakkrit Sangkhamanee. Bangkok: Sameskybooks. (in
Thai)
- Wicharn Panich. 2000. *Introduction to the Office of the Research Fund in Hua
Chueak Wua Chon*. Bangkok: Kledthai. (in Thai)